

PÄIVÄHOIDON JA VANHEMPIEN KASVATUKUMPPANUUS
PIKKULAPSIPERHEIDEN ARJESSA

Riina Lehtipää
Pro gradu –tutkielma
Psykologian laitos
Jyväskylän yliopisto
Syksy 2007

TIIVISTELMÄ

Päivähoidon ja vanhempien kasvatuskumppanuus pikkulapsiperheiden arjessa.

Tekijä: Riina Lehtipää

Ohjaaja: Anna Rönkä

Psykologian laitos

Jyväskylän yliopisto

Syksy 2007

45 sivua + 2 liitettä

Tutkimuksen tarkoituksena oli tarkastella vanhempien ja päivähoitohenkilökunnan välistä yhteistyötä ja kasvatuskumppanuutta vanhempien omien näkemysten ja kokemusten pohjalta. Tutkimuksessa vertailtiin isien ja äitien tyytyväisyyttä lapsensa päivähoitoon ja yhteistyöhön, sekä lisäksi tutkittiin erilaisten vanhempien taustaan ja elämäntilanteeseen liittyvien tekijöiden yhteyksiä tyytyväisyyteen. Aineisto koostui 179 Paletti-tutkimukseen osallistuneesta keski-suomalaisesta pikkulapsiperheestä, joista 133 perheestä molemmat vanhemmat olivat mukana tutkimuksessa ja 46 perheestä vain äiti. Vanhempien näkemyksiä yhteistyöstä tutkittiin kyselylomakkeella, joka sisälsi sekä määrällisiä että laadullisia kysymyksiä. Aineistoa analysoitiin keskiarvojen, korrelaatioiden, riippuvien otosten t-testin, yksisuuntaisen varianssianalyysin sekä laadullisen sisällönanalyysin avulla. Tutkimuksen kannalta keskeisimmän mittarin pohjalta muodostettiin faktorianalyysia käyttäen kolme yhteistyötä kuvaavaa alaskaalaa: yhteistyön luottamuksellisuus ja avoimuus, päiväkodin työntekijöiden sitoutuminen lapsen kasvatukseen, ja vanhemmuuden tukeminen.

Tulokset osoittivat, että vanhemmat olivat kaiken kaikkiaan varsin tyytyväisiä lapsensa päivähoitoon sekä henkilökunnan ja vanhempien väliseen yhteistyöhön. Vanhemmat arvioivat myönteisimmin yhteistyön luottamuksellisuutta ja avoimuutta, kun taas vanhemmuuden tukeminen näyttäytyi vähemmän myönteisessä valossa. Isien ja äitien välillä ilmeni joitakin tilastollisesti merkitseviä eroja, vaikkakin saman perheen puolisoitten antamat vastaukset olivat melko suurissa määrin yhteydessä toisiinsa. Perhemuoto, äideillä ikä, sekä isillä työssä koetut aikapaineet ja viikkotyötuntimäärä olivat yhteydessä tyytyväisyydessä havaittuihin vaihteluihin. Vanhempien kokemukset lastenkasvatuksesta haasteellisuudesta sekä työn ja perheen yhteensovittamisesta olivat sekä äideillä että isillä yhteydessä tyytyväisyyteen: mitä vähemmän vanhempi koki haasteellisuutta kasvatuksessa ja mitä enemmän hän koki onnistuvansa työn ja perheen yhteensovittamisessa, sitä tyytyväisempi hän oli päivähoitoon ja yhteistyöhön, ja päinvastoin. Vanhemmat kokivat yhteistyön päivähoidon kanssa varsin luonnolliseksi osaksi vanhemmuuttaan, ja halusivat olla mukana vaikuttamassa lastensa kasvatukseen. Yhteistyöhön liittyen vanhemmat kiittelivät muun muassa jokapäiväisiä keskusteluja, tiedonkulkua sekä vuorovaikutuksen avoimuutta ja luottamusta. Vanhemmat myös kuvasivat päiväkodin työntekijöitä myönteisin termein. Yhteistyössä ilmenneinä pulmina mainittiin esimerkiksi keskusteluiden ja tiedotuksen puute sekä lapsen yksilöllisten tarpeiden vähäinen huomiointi päiväkodissa. Tuloksia yleistettäessä tulee ottaa huomioon tutkimusaineiston valikoituneisuus erityisesti koulutuksen suhteen.

AVAINSANAT: yhteistyö, kasvatuskumppanuus, päivähoito, pikkulapsiperheiden arki, työn ja perheen yhteensovittaminen, vanhemmuuden voimavarat.

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	1
1.1 Päivähoidon merkitys pikkulapsiperheiden arjessa.....	2
1.2 Vanhempien tukemisesta kasvatuskumppanuuteen.....	3
1.3 Yhteistyö vanhemmuuden arjen näkökulmasta.....	7
1.4 Tutkimusongelmat.....	9
2 MENETELMÄT.....	10
2.1 Tutkimuksen toteuttaminen.....	10
2.2 Tutkittavat.....	11
2.3 Mittarit ja muuttujat.....	14
2.4 Aineiston analysointi.....	17
3 TULOKSET.....	19
3.1 Vanhempien arviot päivähoidosta ja kasvatuskumppanuudesta.....	19
3.2 Vanhempien taustaan ja elämäntilanteeseen liittyvien tekijöiden yhteydet tyytyväisyyteen.....	22
3.3 Yhteistyö ja kasvatuskumppanuus vanhempien kertomana: Laadullinen sisällönanalyysi.....	25
4 POHDINTA.....	34
4.1 Päivähoidon ja vanhempien yhteistyö toimivaa.....	34
4.2 Yhteistyön toteutumisen yhteydet työhön ja vanhemmuuteen.....	36
4.3 Kuvastaako vanhempien myönteisyys todellisuutta?.....	38
4.4 Johtopäätökset ja jatkotutkimusaiheet.....	39
5 LÄHTEET.....	41
LIITTEET.....	46

1 JOHDANTO

Vanhempien ja ammattikasvattajien yhteistyö lapsen kasvatusta koskevissa asioissa on noussut merkittäväksi toimintaperiaatteeksi päivähoidossa ja koulussa. Kumppanuuteen perustuvan, molemminpuoliseen kunnioitukseen ja avoimuuteen pohjautuvan yhteistyön on havaittu palvelevan niin lapsen, vanhempien kuin työntekijöiden etuja, ja siksi sitä pidetään arvokkaana toimintaa ohjaavana lähtökohtana. Osapuolten toimiminen tasa-arvoisina kumppaneina yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi nähdään edellytyksenä toimivan yhteistyön ja kasvatuskumppanuuden toteutumiselle. Kumppanuuden rakentamiseen tarvitaan sekä päivähoidon että vanhempien halu ja mahdollisuus panostaa siihen, ja siksi tätä aihetta on tärkeää lähestyä, paitsi ammattikasvattajien, myös vanhempien kannalta. Vanhempien tyytyväisyydellä päivähoidon ja yhteistyöhön on todettu olevan myönteinen vaikutus niin lapselle kuin koko perheelle (Summers, Hoffman, Marquis, Turnbull, & Poston, 2005), ja täten on tarpeen selvittää enemmän vanhempien omia kokemuksia asiasta.

Pikkulapsiperhevaihe on yksi merkityksellinen tutkimusalue kehityspsykologisen perhetutkimuksen alueella. Suuri osa suomalaisista alle kouluikäisistä lapsista on päivähoidossa, ja siten monet vanhemmat kohtaavat arjessaan päivähoidon työntekijöitä sekä erilaisia yhteistyötilanteita ja omaan toimintaan liittyviä odotuksia. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan, miten vanhemmat kokevat kasvatuskumppanuuden ja sen asettamat vaatimukset vanhemmuuden arjesta käsin, sekä miten päivähoidon ja heidän kanssaan muodostettu yhteistyösuhde voi omalta osaltaan tukea pikkulapsiperheiden vanhempia ja toimia heille ikään kuin arkisena voimavarana.

1.1 Päivähoidon merkitys pikkulapsiperheiden arjessa

Kodin ulkopuolisella lastenhoidolla on jo pitkä historia, mutta peruslähtökohta tälle toiminnalle ei kuitenkaan ole muuttunut: lapsen ja hänen vanhempiensa etu ja hyvinvointi ovat tärkeimpänä toimintaa ohjaavana tavoitteena. Varhaiskasvatus määritellään lapsen elinympäristöjen kasvatukselliseksi vuorovaikutukseksi, jolla pyritään tukemaan ja edistämään lapsen kasvua, kehitystä sekä oppimista lapsen etuja ja oikeuksia toteuttaen (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2003). 1990-luvulla jokaiselle lapselle myönnettiin subjektiivinen oikeus päivähoidon, mikä tarkoittaa käytännössä sitä, että lapsi voi saada hoitopaikan riippumatta esimerkiksi vanhempien työtilanteesta (Alasuutari, 2003).

Päivähoitojärjestelmällä on tärkeä merkitys pikkulapsiperheiden arjessa, koska se mahdollistaa monissa perheissä molemman vanhemman työssäkäynnin. Tämä ei kuitenkaan ole ainoa päivähoidolle annettu merkitys. Alasuutari (2003) havaitsi tutkimuksensa pohjalta kolme erilaista puhetapaa, miksi haastatellut vanhemmat pitivät päivähoitoa hyvänä ja tärkeänä palveluna. Ensinnäkin, päivähoito kehittää lapsen toimimista ryhmässä, kanssakäymistä toisten kanssa sekä sääntöjen oppimista. Myös aikuisen ohjaama toiminta koetaan merkityksellisenä, ja kotona tarjottavat virikkeet riittämättöminä. Lisäksi päivähoidossa otetaan huomioon jokaisen lapsen yksilöllisyys ja persoonallisuus, sekä noudatetaan lapsilähtöisyyden periaatetta. Malisen, Härmän, Sevónin ja Kinnusen (2005) tutkimuksessa ilmeni, että yli 80 prosenttia vanhemmista koki päivähoidon vaikuttavan lapseen myönteisesti sekä helpottavan vanhempien omaa työtaakkaa.

Yleisesti ottaen vanhempien näkemys päivähoidon tärkeydestä pohjautuu siis pitkälti lapsen kehityksen tukemiseen sekä erilaisten virikkeiden ja mahdollisuuksien tarjoamiseen lapselle (Nelson & Garduque, 1991). Päivähoidon voidaan ajatella palvelevan lapsen kehitystä kahdella tavalla: toisaalta lapsi saa päivähoidossa hoivaa ja huolenpitoa, mutta toisaalta myös oppii uusia taitoja. Tutkimusten mukaan vanhemmat odottavatkin päivähoitolta paitsi hoivaa myös opetusta ja kasvatusta lapsilleen (Liu, Yeung, & Farmer, 2001; Reuna, 1999). Vanhempien on todettu arvostavan muun muassa sitä, että päivähoito tekee lapsen olon onnelliseksi ja turvalliseksi, luo vanhemmille onnellisuuden ja mielenrauhan tunteita sekä mahdollistaa käytännön tuen saamisen ja oman ajan viettämisen (Robson, 2006). Täten päivähoidolla on monenlaisia merkityksiä niin lapsen kuin vanhempienkin kannalta.

1.2 Vanhempien tukemisesta kasvatuskumppanuuteen

1.2.1 Mitä on kasvatuskumppanuus?

Vanhempien ja päivähoidon välisestä suhteesta on käytetty useita eri käsitteitä, muun muassa *vanhempien tukeminen* (Reuna, 1999), *yhteistyö* (Alasuutari, 2003; Tiilikka, 2005), *kasvatuskumppanuus* (Karila, 2005), sekä englanninkielisiä käsitteitä *partnership* (Keyes, 2002; Summers ym., 2005), *collaborative partnership* (Blue-Banning, Summers, Frankland, Nelson, & Beegle, 2004) ja *involvement* (Fagan, 1994b; Zellman & Perlman, 2006). Eri termejä on saatettu käyttää toistensa synonyymeina, mutta toisaalta esimerkiksi eri aikakausien käsitykset vanhempien ja päivähoiton välisestä suhteesta ovat vaikuttaneet siihen, mitä termiä on suosittu (ks. Karila, 2006). Lisäksi käsitteiden välillä on saattanut esiintyä hienoisia painotuseroja. Eri maiden väliset erot käytännön yhteistyössä vanhempien ja päivähoiton tai koulun välillä ovat myös vaikuttaneet termien käyttöön. Esimerkiksi monissa kansainvälisissä artikkeleissa termillä *involvement* viitataan vanhemman osallistumiseen lapsensa päivähoiton tai koulun toimintaan käytännön apuna toimien (esim. Zellman & Perlman, 2006). Kasvatuskumppanuutta on määritelty muun muassa molempien osapuolten yhteiseksi projektiksi toimia lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa, sekä täyttää yhdessä jaettu kasvatustehtävä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2003). Tässä tutkimuksessa käytetään käsitteitä yhteistyö ja kasvatuskumppanuus, joista jälkimmäinen määritellään rakentuvaksi tasavertaisen ja kunnioittavan yhteistyösuhteen myötä.

Kasvatuskumppanuuden ilmenemisestä käytännön vuorovaikutuksessa on tehty useita tutkimuksia, joissa on löydetty melko samanlaisia kumppanuuteen perustuvan vuorovaikutuksen piirteitä. Yhteiset sopimukset ja päätökset, tiedon jakaminen sekä luottamukseen ja avoimuuteen perustuva vuorovaikutus nähdään tärkeinä kumppanuuden komponentteina. Blue-Banningin ym. (2004) tutkimuksessa nousi esille kuusi sekä vanhempien että päivähoiton ammattilaisten painottamaa kumppanuuden osa-aluetta: kommunikaatio, sitoutuminen, tasa-arvoisuus, henkilökunnan asiantuntijuus ja pätevyys, luottamus sekä kunnioitus. Lisäksi vanhempien keskinäisen verkostoitumisen tukeminen on tärkeä päivähoiton tehtävä ja osa heidän kanssaan rakennettavaa kasvatuskumppanuutta, kuten myös lapsen mahdollisen tuen tarpeen huomioiminen jollakin kasvun, kehityksen tai

oppimisen alueella ja toimiminen yhdessä lapsen parhaaksi (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2003).

Kumppanuuteen perustuvan yhteistyön tärkeyttä on painotettu niin lapsen, vanhempien kuin päivähoiton työntekijöiden kannalta. Kaikkien yhteistyön osapuolten ajatellaan hyötyvän siitä, että vanhemmat ja työntekijät toimivat yhdessä jaetun kasvatustehtävän äärellä. Ammattikasvattajilla on koulutuksensa kautta saamaa tietoa lapsen kehityksestä ja kasvatuksesta, mutta vanhemmat tuntevat oman lapsensa parhaiten ja ovat ensisijaisia kasvattajia. Owenin, Waren ja Barfootin (2000) tutkimuksessa kävi ilmi, että äidin ja päivähoiton työntekijän välinen vuorovaikutus ja keskustelu lapsesta olivat positiivisesti yhteydessä sekä työntekijän ja lapsen että äidin ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen. Vanhemman ja työntekijän välinen keskustelu lapsen kokemuksista ja käyttäytymisestä näytti vaikuttavan myönteisesti lapsen kasvuun yhteisönsä jäseneksi, ja siten mahdollisesti lapsen muuhunkin kehitykseen. Myös Bronfenbrenner (1981) painottaa kehityksen ekologisessa teoriassaan kehittyvän yksilön, hänen ympäristönsä ja näiden välisen vuorovaikutuksen tärkeyttä ihmisen kehitysprosessissa.

Koti ja päivähoito ovat kaksi erilaista, lapsen kehitystä tukevaa ympäristöä (ks. Nelson & Garduque, 1991). Niiden väliset eroavaisuudet esimerkiksi lapselle luotujen odotusten suhteen asettavat haasteita niin lapsen sopeutumiselle kuin vanhempien ja päivähoiton väliselle yhteistyöllekin. Zellmanin ja Perlmanin (2006) mukaan vanhempien osallistuminen lapsensa päivähoitoon (PCCI = parent child care involvement) toimii keinona integroida lapsen kokemuksia päivähoitosta koti- ja perhe-elämään, sekä antaa vanhemmalle tietoa lapsen päivästä ja siten auttaa vanhempaa toimimaan kotona sen mukaan. Vanhempien ja päivähoiton henkilökunnan jokapäiväiset juttutuokiot tarjoavat molemmille yhteistyön osapuolille mahdollisuuden jakaa ajatuksiaan, mutta luovat lisäksi lapselle varmuutta siitä, että aikuiset ovat läsnä sekä lapselle että toisilleen (Korhonen, 2006). Lapsen kannalta on tärkeää, että hän voi kokea olonsa turvalliseksi ja olla välittävien aikuisten ympäröimänä niin kotona kuin päivähoitossa. Jokapäiväisten, lyhyiden jutustelujen lisäksi ovat tärkeitä myös lasta koskevat kasvatuskeskustelut, jolloin vanhemmat ja työntekijät voivat keskustella rauhassa lapsen tilanteesta jakaen mahdollisia huolenaiheitaan ja tehden yhteisiä suunnitelmia.

1.2.2 Kasvatuskumppanuuden edellytykset ja esteet

Vanhempien ja päivähoitohenkilöstön väliselle vuorovaikutukselle on nimetty tiettyjä piirteitä, jotka edesauttavat kumppanuuteen perustuvan yhteistyön syntymistä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2003) mukaan yhteistyö edellyttää niin vanhempien kuin henkilökunnan tasavertaisuutta, molemminpuolista luottamusta ja kunnioitusta. Vaikka kummankin osapuolen kokemusta ja tietämystä pidetään tärkeänä, painotetaan siinä kuitenkin henkilökunnan ensisijaista vastuuta siitä, että kasvatuskumppanuuden periaatteet ja toimintatavat tulisivat mahdollisiksi käytännössä. Keyesin (2002) mukaan onnistunut yhteistyö on yhteydessä paitsi jaettuun huolenaiheisiin myös kulttuurin ja arvojen yhteensopivuuteen, yhteiskunnan ja esimerkiksi työelämän sekä perherakenteiden muutosten huomioimiseen, sekä vanhemman ja ammattikasvattajan näkemyksiin omista rooleistaan ja vastuualueistaan yhteistyössä ja lapsen kasvatuksessa.

Vanhempien mielipiteiden kuuleminen ja heidän huomioonottamisensa on olennaista rakennettaessa kumppanuutta vanhempien ja päivähoidon välille. Vanhempien omat näkemykset kumppanuudesta ja sen luomista odotuksista vaikuttavat olennaisesti siihen, miten halukkaita he ovat toimimaan sen periaatteiden mukaisesti ja siihen panostamaan. Tiilikka (2005) on haastattelujen avulla tutkinut äitien kasvatuskäsityksiä sekä heidän arvioitaan päiväkotikasvatuksesta. Yhteistyön edellytyksinä ja lähtökohtina tulivat haastatteluissa esille konkreettisen osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuus, yhteisten keskustelujen luontevuus, tiedon välittäminen sekä lapsen omien kokemusten kuuleminen. Keskusteluihin ja vanhempien vertaisryhmiin haluttiin enemmän panostusta ja aikaa, ja lisäksi vanhempien halu ja kapasiteetti käytännön toimintaan tulisi haastateltavien mukaan käyttää paremmin hyödyksi. Vanhempien kuulemisen (Karila, 2005) lisäksi on painotettu myös luottamuksen rakentamisen merkitystä molemminpuolisen kommunikoinnin avulla (Adams & Christenson, 2000) sekä ammattitaitoisen henkilökunnan ja pitkäkestoisen hoitosuhteen merkitystä (Seppälä, 2000).

Päivähoidon työntekijöillä on tärkeä rooli kumppanuuteen perustuvan yhteistyön rakentamisessa ja mahdollistamisessa. Luodakseen toimivan ja luottavaisen yhteistyösuhteen vanhempien kanssa tulee ammattikasvattajien huomioida jokaisen perheen yksilöllisyys ja kunnioittaa erilaisuutta: perheissä on tapahtunut ajan myötä monenlaisia muutoksia, ja perheissä löytyy nykypäivänä paljon eroavaisuuksia esimerkiksi perherakenteen suhteen

(Christenson, 2004; Demo & Cox, 2000). Tämä asettaa ammattikasvattajille lisähaasteita, mutta myös auttaa heitä luomaan jokaisen vanhemman kanssa juuri sellaisen yhteistyösuhteen, joka on parhaaksi kyseiselle perheelle. Robsonin (2006) tutkimuksessa vanhemmat kuvasivat suhdettaan päivähoidon työntekijöihin käyttäen ilmaisuja *ystävyyys, samaa perhettä oleminen* sekä *joustavuus käytännön seikoissa*. He myös painottivat sekä emotionaalisen että käytännön tuen saamisen tärkeyttä, kuten myös aidon empatian merkitystä.

Kasvatuskumppanuus ei aina toteudu käytännön tasolla halutulla tavalla. Alasuutarin (2003) mukaan yhteistyösuhdetta rikkoo perheen yksityisyyden tai sen tietojen vähättely. Vanhemmuus ja perhe voidaan kokea henkilökohtaiseksi alueeksi, jolle kasvatuksen ammattilaisia ei haluta päästää. Vanhempien voi myös olla vaikeaa mieltää itseään ikään kuin samalle tasolle päivähoidon henkilökunnan kanssa (Alasuutari, 2003), mikä taas voi vaikuttaa omalta osaltaan siihen, kokevatko vanhemmat päivähoidon työntekijät helposti lähestyttäviksi ja tasavertaisiksi kumppaneiksi. Shpancer (1999) testasi tutkimuksessaan hypoteesia, jonka mukaan vanhemmat olisivat yhteydessä päivähoidon henkilökuntaan vain sellaisten negatiivissävyisten tilanteiden tai asioiden vuoksi, joihin he haluavat löytää ratkaisun (*buffer hypothesis*). Tutkimus toi vahvistusta tälle hypoteesille: vanhemmat kokivat negatiiviset, päivähoidossa tapahtuvat asiat sellaisiksi, joiden vuoksi he kääntyisivät henkilökunnan puoleen. Päivähoidon positiivisiin tilanteisiin tai kotona tapahtuviin tilanteisiin ei liitetty työntekijän tärkeyttä tilanteeseen reagoimisessa.

Rantala (2002) on tutkinut ammatti-ihmisten näkökulmasta yhteistyötä sellaisten vanhempien kanssa, joilla on erityistä tukea tarvitseva lapsi. Työntekijöiden mukaan ajanpuute ja yhteisen ajan löytämisen vaikeus vanhempienkin puolelta vaikeuttavat yhteistyötä, vaikka yleensä ajanpuutteen ajatellaan koskevan juuri päivähoidon henkilökuntaa. Lisäksi vanhempien asenteet ja kiinnostuksen puute, vähäiset voimavarat ja yhteistyötaidot sekä tietomäärän vähyys nähtiin esteinä yhteistyölle. Christenson (2004) on koonnut katsausartikkelissaan yhteistyön mahdollisia esteitä, ja niiden joukossa on vanhempiin liittyen muun muassa riittämättömyyden tunteet, passiivisen roolin ottaminen, epäluulot sekä roolimallien ja tiedon puute. Vanhempien yhteiskunnallisen ja työelämän aseman (Karila, 2005) voidaan olettaa myös vaikuttavan toimijuuteen ja aktivisuuteen päivähoidon kanssa. Lisäksi päivähoidon isot ryhmät ja henkilökunnan vaihtuvuus on koettu yhteistyön esteiksi (Seppälä, 2000).

Vanhempien tyytyväisyys päivähoidon saattaa omalta osaltaan vaikuttaa heidän halukkuuteensa rakentaa yhteistyötä ja kasvatuskumppanuutta päivähoidon kanssa. Summersin ym. (2005) tutkimuksessa vanhemmat olivat kaiken kaikkiaan melko tyytyväisiä päivähoidon, vaikkakin tyytymättömyys lisääntyi lapsen iän mukana. Vanhempien korkea tyytyväisyys tuli ilmi myös Footin, Howen, Cheyenen, Terrasin ja Rattrayn (2000) tutkimuksessa, joka käsitteli vanhempien näkemyksiä lasten esikoulusta. Tyytyväisyys oli vahvasti yhteydessä kommunikointiin ja yhteydenpitoon henkilökunnan kanssa. Tyytyväisyyteen vaikuttavia tekijöitä tutkittaessa on ilmennyt, että korkeammin koulutetut ja iältään vanhemmat vastaajat ovat hieman tyytymättömämpiä kuin muut (Summers ym., 2005). Koulutus on noussut esiin vanhempien näkemyksiä erottelevana tekijänä myös muissa tutkimuksissa (ks. esim. Reuna, 1999; Seppälä, 2000). Lisäksi muun muassa vanhemman työtuntimäärän ja työn asettamien vaatimusten on todettu vaikuttavan vanhempien ja henkilökunnan väliseen suhteeseen esimerkiksi rajoittamalla yhteistyöhön käytettävissä olevaa aikaa (Keyes, 2002). Tällaisia mahdollisia taustatekijöitä on tärkeää tutkia, jotta niiden vaikutukset vanhempien tyytyväisyyteen ja yhteistyöhön kyettäisiin ottamaan huomioon esimerkiksi päivähoitojärjestelmässä.

1.3 Yhteistyö vanhemmuuden arjen näkökulmasta

Pikkulapsiperheiden arkea voisi monestikin kuvailla hektiseksi. Nykyaikana perheet kohtaavat monenlaisia haasteita ja stressitekijöitä esimerkiksi vanhempien työhön liittyen (Demo & Cox, 2000). Vanhempien saattaa olla haasteellista sovittaa yhteen työtä ja perhe-elämää (Kinnunen & Mauno, 2002), ja lasten päivähoidon, koulu ja harrastukset tuovat oman lisänsä arkipäiviin vanhempien omien harrastusten ja kodinhoidon lisäksi. Monissa perheissä vanhemmat työskentelevät iltaisin, öisin tai viikonloppuisin, millä on todettu olevan vaikutusta perherutiineihin, perheensisäisiin suhteisiin sekä vanhemmuuteen, vanhempien hyvinvointiin ja jaksamiseen, mutta myös lasten hyvinvointiin (Strazdins, Clements, Korda, Broom, & D'Souza, 2006; Strazdins, Korda, Lim, Broom, & D'Souza, 2004). Tutkimusten perusteella voidaan siis sanoa, että perhe-elämä, työ sekä yhteiskuntaan liittyvät tekijät ovat kiinteässä yhteydessä toisiinsa.

Arjen pyöryksessä saattavat vanhempien oma hyvinvointi ja jaksaminen jäädä ikään kuin taka-alalle, vaikka niistä olisi tärkeää pitää huolta. Päivähoito voi helpottaa työn ja perheen yhteensovittamista pikkulapsiperheissä, mutta voisiko päivähoito toimia myös itse vanhemmuuden tukijana? Bronfenbrennerin (1981) mukaan vanhempien selviytymiseen lastenkasvatuksessa vaikuttaa erilaiset roolivaatimukset, stressin määrä ja toisten antama tuki kasvatustehtävään. Lisäksi hän painottaa, että vanhempien arviot omista kyvyistään toimia vanhempina, sekä heidän näkemyksensä omasta lapsestaan, ovat yhteydessä moniin ulkoisiin tekijöihin, kuten päivähoitojärjestelyjen riittävyteen, työaikataulujen joustavuuteen, sosiaali- ja terveyspalvelujen laatuun sekä muiden ihmisten antamaan tukeen. Myös Belsky (1984) painottaa vanhemmuuden määrittäjiä kuvaavassa mallissaan vanhempaan ja lapseen liittyvien tekijöiden lisäksi sosiaalisen kontekstin ja tuen merkitystä.

Päivähoidolla onkin havaittu olevan yhteyksiä vanhempien kokemuksiin esimerkiksi vanhemmuuden stressistä tai roolirajoitteista. Malisen ym. (2005) tutkimukseen osallistuneet isät kokivat itsensä sitä riippuvaisemmiksi päivähoidosta, mitä enemmän he kokivat vanhemmuuteen liittyvää stressiä. Äideillä päivähoidon keventävä vaikutus omaan työtaakkaan oli yhteydessä laadukkaaseen vanhempi-lapsisuhteeseen, mutta huono omatunto ulkopuolisten lastenhoitopalveluiden käytöstä liittyi kokemuksiin vanhemmuuden roolirajoitteista. Yleisesti vanhempien huonoa omaatuntoa kodin ulkopuolisesta lastenhoidosta vähensi se, miten myönteisenä he pitivät päivähoidon vaikutusta lapseen. Tämä seikka vaikutti myös siihen, miten paljon he kokivat oman elämänsä helpottuvan päivähoidon avulla.

Lisäksi Malisen, Sevónin ja Kinnusen (2006) tutkimuksessa havaittiin, että tutkituista eri ympäristön tuen muodoista oli isien kohdalla merkittävin juuri lastenhoidon riittävyys: se oli heillä yhteydessä sekä vähäisiin vanhemmuuden roolirajoitteisiin että vanhemman hallittuun käyttäytymiseen ongelmatilanteissa. Blue-Banningin ym. (2004) tutkimukseen osallistuneet vanhemmat taas kokivat, että taistelu eri palveluiden saamisesta sekä määräysten, asenteiden ja yhteistyösuhteiden katkeamisten sieto olivat tietyissä määrin heidän kokemansa stressin ja uupumuksen taustalla. Faganin (1994a) tutkimuksen mukaan äidin suurempi osallistuminen ja yhteydenpito lapsensa päivähoitoon oli yhteydessä vähäisempään masennuksen kokemiseen. Tämän yhteyden suunta jäi kuitenkin tutkimuksessa epäselväksi: vaikuttaako äidin masennus päivähoitoon osallistumiseen ja yhteydenpitoon, vai toisinpäin?

Päivähoidon voidaan siis ajatella olevan tärkeässä roolissa paitsi lapsen kehityksen myös vanhempien oman jaksamisen ja vanhemmuuden kannalta. Vanhempien ja päivähoidon välisen yhteistyön laatu on merkittävä tekijä vanhemmuuden tukemisessa. Seppälän (2000) tutkimukseen osallistuneista vanhemmista 75 prosenttia koki, että päivähoidon henkilökunta tarjoaa heille riittävästi tukea. Sen sijaan vain kolmannes henkilökunnasta koki pystyvänsä antamaan riittävästi tukea vanhemmille, ja noin 50 prosenttia oli vastakkaista mieltä. Reunan (1999) tutkimuksessa vanhemmat painottivat erilaisista tukimuodoista eniten keskusteluja ja vanhempainiltoja sekä jokapäiväistä kanssakäymistä.

1.4 Tutkimusongelmat

Tutkimuksessa tarkastellaan vanhempien ja päivähoidon välistä kasvatuskumppanuutta pikkulapsiperheiden vanhempien kokemana. Ovatko vanhemmat tyytyväisiä lapsensa päivähoidon, henkilökunnan toimintaan sekä vanhempien ja työntekijöiden väliseen yhteistyöhön? Ovatko isien ja äitien näkemykset yhteneviä? Lisäksi tutkimuksessa selvitetään vanhempien taustaan, työhön ja perheeseen liittyvien erilaisten tekijöiden (esimerkiksi koulutuksen, viikkotyötuntimäärän ja perhemuodon) yhteyksiä tyytyväisyyteen. Vanhempien kokemuksia lastenkasvatuksesta sekä työn ja perhe-elämän yhteensovittamisesta tarkastellaan myös siitä näkökulmasta, ovatko ne yhteydessä vanhempien kokemaan tyytyväisyyteen päivähoidosta. Yhteyksiä tarkasteltaessa otetaan huomioon isien ja äitien väliset yhtenevyydet ja eroavaisuudet. Lopuksi tutkimuksessa paneudutaan kasvatuskumppanuuteen vanhempien kokemana ja kertomana laadullisen lähestymistavan pohjalta. Mikä yhteistyössä on vanhempien mukaan erityisen hyvää, ja toisaalta millaisia huolia tai pulmia yhteistyössä on ilmennyt? Millaisia odotuksia yhteistyö asettaa vanhempien omalle toiminnalle ja miltä nämä odotukset heistä tuntuvat? Ovatko kodin ja päivähoidon lapselle asettamat odotukset olleet joissakin tilanteissa erilaisia? Jos ovat, niin millaisia nämä tilanteet ovat olleet?

2 MENETELMÄT

2.1 Tutkimuksen toteuttaminen

Tämä pro gradu -tutkielma pohjautuu Paletti-tutkimukseen työssäkäyvien pikkulapsiperheiden arjesta. Tämän Suomen Akatemian rahoittaman tutkimuksen tavoitteena on pikkulapsiperheiden arjen moninaisuuden kuvaaminen vanhemmuuden ja parisuhteen, lapsen, sekä päivähoidon, työn ja sosiaalisten verkostojen näkökulmista. Projektin toteutuspaikkana on Jyväskylän yliopiston Perhetutkimuskeskus, sekä yhteistyötahoina psykologian laitos ja kasvatustieteiden laitos.

Tutkimus alkoi keväällä 2006 tutkimuslupien hakemisen ja yhteistyöpäiväkotien etsinnän merkeissä. Perheiden rekrytointi toteutettiin elo-syyskuussa 2006, jolloin yhteistyötahoina toimineissa keskisuomalaisissa päiväkodeissa jaettiin lasten lokerikkoihin tutkimusta esittelevä infopaperi, ilmoittautumisohjeet ja palautuskuori. Kaiken kaikkiaan perheitä etsittiin 32 päiväkodin kautta, neljästä eri kunnasta. Lisäksi tutkimuksesta kerrottiin myös perheille, jotka olivat olleet mukana Perhetutkimuskeskuksen FamWork-tutkimuksessa (Malinen, ym. 2005) ja ilmoittaneet kiinnostuksestaan osallistua tulevaan Paletti-tutkimukseen. Tämän jälkeen kaikille ilmoittautuneille toimitettiin materiaalit postitse. Itse aineiston kerääminen toteutettiin marras-joulukuussa 2006. Osallistuminen perustui vapaaehtoisuuteen, ja mukana olleille perheille annettiin pienet palkkiot.

Tiedonkeruumenetelminä käytettiin kyselylomaketta sekä kolmenlaisia päiväkirjoja: kännykköpäiväkirjaa, paperipäiväkirjaa ja lapsen päiväkirjaa (erilliset kotona ja päiväkodissa). Kaikkia vanhempia pyydettiin täyttämään kyselylomake, mutta lisäksi he saivat osallistua haluamiinsa päiväkirjaosioihin. Myös pelkkä kyselylomakkeella osallistuminen oli mahdollista. Osanottajilta edellytettiin, että perheessä oli vähintään yksi päivähoitoikäinen lapsi. Vanhempien tuli vastata kyselylomakkeen ja päiväkirjojen kysymyksiin koskien vain yhtä, vanhinta päivähoitoikäistä lasta, jota tässä yhteydessä kutsutaan tutkimuslapseksi.

2.2 Tutkittavat

2.2.1 Perheiden kuvailua

Tässä tutkimuksessa käytettiin kahta aineistoa. Toisessa näistä aineistoista oli mukana 179 äitiä ja 133 isää. Äideistä 26 oli yksinhuoltajia ja 20 sellaista äitiä, joiden puoliset eivät osallistuneet tutkimukseen. Loput 133 äitiä osallistuivat tutkimukseen puolisoitensa (eli aineistoon kuuluvien 133 isän) kanssa. Toinen aineisto, pariaineisto, koostui ainoastaan näistä 133 perheestä, joista molemmat vanhemmat olivat mukana tutkimuksessa. Tätä aineistoa käytettiin vertailtaessa isien ja äitien keskiarvoeroja. Muutoin tuloksia analysoitaessa käytettiin aineistoa, jossa oli 179 äitiä ja 133 isää. Täten tarkasteltavien perheiden ja tutkimuslasten määrä oli kokonaisuudessaan 179.

Iältään tutkimusperheiden isät olivat keskimäärin 36-vuotiaita (vaihteluväli 21–56) ja äidit 35-vuotiaita (vaihteluväli 21–48). 118 perheessä (65.9 %) oli aviopuolisot ja yhteisiä lapsia, sekä 19 perheessä (10.6 %) avopuolisot ja yhteisiä lapsia. Uusperheitä oli 16 (8.9 %), ja 26 perheessä (14.5 %) oli yksinhuoltajaäiti lastensa kanssa. Suurin osa ($n = 84$; 46.9 %) tutkimusperheistä oli kaksilapsisia. 45 perheessä (25.1 %) oli yksi lapsi, ja 38 perheessä (21.2 %) kolme lasta. 12 perheessä (6.7 %) oli neljä lasta tai enemmän. Taulukkoon 1 on koottu vanhempien koulutukseen ja työhön liittyviä taustatekijöitä. Kuten taulukosta ilmenee, vanhemmat olivat melko korkeasti koulutettuja.

Tutkimuslapsista ($n = 179$) 87 oli tyttöjä ja 92 poikia. Lapset olivat iältään keskimäärin 4 vuotta 6 kuukautta. Suurin osa ($n = 162$; 90.5 %) heistä oli päivähoidossa päiväkodissa. Lapset olivat olleet nykyisessä hoitopaikassaan keskimäärin 18 kuukautta ja nykyisessä päivähoitoryhmässään 9 kuukautta (vaihteluvälit 0–63). Ylipäätään säännöllisessä hoidossa lapset olivat olleet keskimäärin 34 kuukautta (vaihteluväli 3–75).

2.2.2 Tutkittavien edustavuus

Tutkittavien edustavuutta ja mahdollista valikoituvuutta tarkasteltiin vertaamalla tutkimukseen osallistuneiden vanhempien taustatietoja (ikä, koulutus, perhemuoto ja lasten lukumäärä) niiden vanhempien taustatietoihin, jotka kieltäytyivät erillisellä lomakkeella osallistumasta

TAULUKKO 1. Tutkimukseen osallistuneiden vanhempien taustatietoja.

Taustatekijät		Kaikki äidit % (n = 179)	Pariaineiston äidit % (n = 133)	Isät % (n = 133)
Koulutus	Ei peruskoulutusta	-	-	-
	Peruskoulu tai vastaava	2.8	2.3	2.3
	Keskiasteen koulutus	24.2	16.7	38.3
	Opistotutkinto	19.7	18.2	18.0
	Alempi korkeakoulututkinto/ Amk-tutkinto	16.9	21.2	15.0
	Ylempi korkeakoulututkinto	29.2	33.3	18.0
	Lisensiaatti- tai tohtoritutkinto	7.3	8.3	8.3
	Nykyinen työtilanne	Palkansaaja	64.8	65.4
Yrittäjä		2.8	3.0	6.8
Tuntityössä		4.5	3.8	1.5
Työtön/ lomautettu		5.0	5.3	1.5
Kotiäiti		8.9	9.0	-
Opiskelija		8.9	9.0	2.3
Eläkkeellä		-	-	0.8
Muu		5.0	4.5	0.8
Ammattiasema	Työntekijä	22.4	15.6	22.2
	Alempi toimihenkilö	23.8	24.8	18.3
	Johtava alempi toimihenkilö	4.1	2.8	13.5
	Ylempi toimihenkilö	40.8	46.8	27.8
	Johtava ylempi toimihenkilö	4.8	5.5	11.1
	Yrittäjä	3.4	3.7	7.1
	Perheen yrityksessä	0.7	0.9	-
Työmuoto	Kokoaikatyö	79.7	79.6	98.4
	Osa-aikatyö	20.3	20.4	1.6
Työaikamuoto	Säännöllinen päivätyö	60.0	65.4	63.8
	Säännöllinen ilta-, yö- tai aamutyö	2.1	-	2.4
	Kaksivuorotyö	7.1	6.7	3.9
	Kolmivuorotyö	7.9	4.8	2.4
	Epäsäännöllinen työaika	14.3	12.5	17.3
	Muu	8.6	10.6	10.2

tutkimukseen (n = 118). Lisäksi tutkimusotoksen koostumusta verrattiin Tilastokeskuksen perhetilastoihin (Salonen, Rönkä, Malinen, & Sevón, 2007).

Tarkastelut osoittivat, että mukana olleiden äitien koulutus erosi tilastollisesti merkitsevästi ($p = .000$) kieltäytyneiden äitien koulutustaustasta siten, että osallistuneet äidit olivat keskimäärin korkeammin koulutettuja kuin kieltäytyneet äidit. Isien kohdalla ei löytynyt

tällaista vaihtelua. Tilastollisesti merkitsevä ero ($p = .022$) osallistuneiden ja kieltäytyneiden perheiden välillä ilmeni myös lasten lukumäärän kohdalla. Tutkimuksessa mukana olleiden keskuudessa oli enemmän yksilapsisia perheitä kuin kieltäytyneiden joukossa. Kieltäytyneiden perheissä sen sijaan oli osallistuneita perheitä yleisemmin neljä tai useampia lapsia. Kieltäytyneiden perheiden lapsiluku oli myös keskimäärin suurempi verrattuna tutkimukseen osallistuneisiin perheisiin. Vanhempien iän tai perhemuodon ja tutkimukseen osallistumisen välillä ei havaittu merkitsevää yhteyttä.

Tutkimuksesta kieltäytyneitä perheitä pyydettiin kieltäytymisen yhteydessä perustelemaan päätöstään olla osallistumatta, ja heidän mainitsemiensa syiden pohjalta voidaan olettaa tutkimuksesta jääneen pois perheitä, jotka olivat hyvin kiireisiä ja kokivat tutkimuksen elämäntilanteeseensa nähden liian työläänä. Muita harvemmin mainittuja syitä olivat ajankohdan huono sopivuus, kiinnostuksen puute tutkimusta kohtaan ja puolison (usein miehen) haluttomuus osallistua.

Verrattaessa osallistuneita perheitä Tilastokeskuksen vuotta 2006 koskeviin, kaikkia lapsiperheitä kuvaaviin perhetilastoihin (Perheet 2006, 2007) havaittiin, että tutkimuksessa mukana olleissa perheissä oli suurempi osuus avio- tai avopareja, joilla oli yhteisiä lapsia, kuin Suomen lapsiperheitä koskevissa tilastoissa. Yksinhuoltajaperheitä oli sen sijaan suhteellisesti vähemmän kuin Suomessa yleisesti on. Uusperheiden osuus oli lähes samanlainen kuin perhetilastoissa. Tutkimukseen osallistuneiden perheiden lapsiluku oli hieman suurempi kuin suomalaisissa lapsiperheissä keskimäärin.

Tarkasteltaessa mukana olleiden vanhempien koulutustasoa Tilastokeskuksen vuotta 2005 koskeviin tilastoihin (Koulutustilastot, 2006) ilmeni, että erot isien ja äitien koulutustasoissa olivat samansuuntaisia kuin Suomessa yleisestikin: naiset olivat korkeammin koulutettuja kuin miehet. Lisäksi Malinen ym. (2005) ovat tutkittaviensa edustavuutta tarkastellessaan painottaneet, että tilastojen mukaan (Koulutus 2003:2, 2003) Jyväskylän alueella koulutustaso on suomalaisten keskimääräistä koulutustasoa korkeampi, mikä saattaa osaltaan selittää Paletti-tutkimukseen osallistuneiden melko korkeaa koulutustasoa.

2.3 Mittarit ja muuttajat

Tässä tutkimuksessa perehdyttiin tutkimusongelmien pohjalta ainoastaan kyselylomakkeen avulla kerättyyn tutkimusdataan. Kyselylomake sisälsi taustatietojen lisäksi kysymyksiä vanhempien työstä, työn ja perheen yhteensovittamisesta, parisuhteesta, vanhemmuudesta, vanhemman ja lapsen välisestä suhteesta, lapsen temperamentista, arjen käytänteistä sekä yhteistyöstä päivähoidon kanssa.

2.3.1 Vanhempien tyytyväisyys päivähoitoon ja yhteistyöhön

Tutkimuksen painopisteen kannalta keskeisimpänä mittarina kyselylomakkeessa oli 18 väittämää sisältävä asteikko, jolla mitattiin vanhempien tyytyväisyyttä päiväkodin työntekijöiden toimintaan sekä yhteistyöhön päiväkodin ja vanhempien välillä (esim. ”Tukevat hienosti lapseni myönteistä minäkuvaa ja itsetuntoa”, ”Kohtelevat minua tasavertaisena keskustelukumppanina”). Vanhemmat arvioivat näitä väittämiä asteikolla 1–5 (1 = täysin eri mieltä, 5 = täysin samaa mieltä). Mittari pohjautuu kansainvälisissä kasvatuskumppanuutta koskevissa tutkimuksissa käytettyihin mittareihin, joista on valittu tähän tutkimukseen soveltuvimmat osiot (ks. Adams & Christenson, 2000; Summers, Hoffman, Marquis, Turnbull, & Poston, 2005).

Aineiston analysoinnissa keskeisin muuttuja oli tästä mittarista muodostettu keskiarvosummamuuttuja, joka muodostettiin erikseen isille, kaikille äideille ja pariaineiston äideille. Yksi mittarin 18 väittämästä jätettiin pois summamuuttujasta, koska lomakkeessa kyseisen väittämän (”Ovat vahvasti sitoutuneita lapseni kasvatukseen”) kohdalta puuttuivat vastausvaihtoehdot ja täten yli puolet vanhemmista oli jättänyt vastaamatta kyseiseen kohtaan. Lopuista 17 väittämästä muodostettiin lisäksi kolme alaskaalaa äitien aineistolle suoritettuna faktorianalyysin pohjalta (ks. liite 1). Jaottelu tehtiin äitien aineiston pohjalta, koska faktorianalyysi toi tässä aineistossa selvimmin esille alaskaalat, jotka teoreettisestikin olivat päteviä ja loogisia. Ainoastaan yksi väittämä siirrettiin sisällöllisistä syistä faktorianalyysin ehdottamasta alaskaalasta toiseen, mutta se latautui melko hyvin myös tälle toiselle faktorille. Alaskaalat jakautuivat siten, että ensimmäinen kuvasi vanhempien tyytyväisyyttä yhteistyön luottamuksellisuuteen ja avoimuuteen (10 väittämää), toinen tyytyväisyyttä päiväkodin

työntekijöiden sitoutumiseen koskien lapsen kasvatusta (4 väittämää), ja kolmas tyytyväisyyttä vanhemmuuden tukemiseen (3 väittämää). Kaikkien tutkimuksessa muodostettujen keskiarvosummamuuttujien reliabiliteettikertoimet olivat melko korkeita. Reliabiliteettikertoimet näkyvät taulukossa 2.

Kyselylomake sisälsi myös yksittäisiä kysymyksiä koskien vanhempien näkemyksiä yhteistyöstä ja päivähoidosta. Vanhemmilta kysyttiin, miten tyytyväisiä he olivat lapsensa päivähoitoon (1 = erittäin tyytymätön, 5 = erittäin tyytyväinen), ja heitä pyydettiin arvioimaan lapselle luotujen odotusten ristiriitaisuutta kodin ja päivähoidon välillä ts. ilmenikö tällaisia tilanteita (käännetty: 1 = usein, 5 = ei koskaan). Lisäksi vanhemmilta kysyttiin, miltä kasvatuskumppanuuden ja yhteistyön asettamat odotukset heidän omalle toiminnalleen tuntuivat (1 = erittäin vaativilta/kohtuuttomilta, 5 = erittäin sopivilta/kohtuullisilta), sekä miten hyvin työajat ja lapsen hoitoajat sopivat yhteen (1 = erittäin huonosti, 5 = erittäin hyvin).

Vanhemmilta tiedusteltiin avoimilla kysymyksillä, mikä yhteistyössä päivähoidon henkilökunnan kanssa oli sillä hetkellä erityisen hyvää, sekä millaisia mahdollisia pulmia tai huolenaiheita yhteistyössä oli ilmennyt. Mikäli vanhemmat kokivat ristiriitaisuutta lapselle luotujen odotusten suhteen kodin ja päivähoidon välillä, heitä pyydettiin kuvailemaan esimerkkejä tällaisista tilanteista. Heitä pyydettiin myös perustelemaan vastauksensa kysymykseen, joka koski vanhempien kokemuksia kasvatuskumppanuuden ja yhteistyön asettamista odotuksista heidän omalle toiminnalleen, sekä kertomaan, mitä nämä odotukset heidän kohdallaan olivat.

Kaikkien tutkimusperheiden vanhemmat eivät olleet vastanneet päiväkotia ja yhteistyötä koskeviin kysymyksiin johtuen esimerkiksi tutkimuslapsen muunlaisesta päivähoitojärjestelystä (vaikkakin vastanneiden joukossa oli myös esimerkiksi perhepäivähoidossa olevien lasten vanhempia). Täten tarkastellessani tyytyväisyysmittarin väittämiä ja niistä muodostettuja summamuuttujia sekä yksittäisiä aiheeseen liittyviä kysymyksiä vastanneiden lukumäärä oli pienempi kuin kaikkien tutkimusperheiden lukumäärä.

2.3.2 Vanhempien taustaan, työhön ja perheeseen liittyviä tekijöitä

Vanhempia pyydettiin merkitsemään lomakkeeseen sekä omansa että tutkimuslapsen ikä vuosina. Vanhempien koulutusta kysyttiin luokitteluasteikollisella kysymyksellä, jossa oli 7

TAULUKKO 2. Muodostettujen keskiarvosummamuuttujien reliabiliteettikertoimet (Cronbachin alpha) äideille ja isille.

	Kaikki äidit	Pariaineiston äidit	Isät
Tyytyväisyys päivähoitoon ja yhteistyöhön	.94	.94	.96
Yhteistyön luottamuksellisuus ja avoimuus	.93	.92	.94
Päiväkodin työntekijöiden sitoutuminen lapsen kasvatukseen	.85	.84	.90
Vanhemmuuden tukeminen	.74	.72	.76
Työelämässä koetut aikapaineet	.73	.78	.65
Lasten kasvatuksen haasteellisuus	.80	.85	.86

vastausvaihtoehtoa. Taulukosta 1 ilmenevät kaikki eri koulutusluokat. Työaikoja mitattiin myös luokitteluasteikollisella, 6 vastausvaihtoehtoa sisältävällä kysymyksellä, joka luokiteltiin myöhemmin 3-luokkaiseksi (1 = säännöllinen työaika, 2 = vuorotyö, 3 = epäsäännöllinen tai jokin muu työaikamuoto). Lisäksi vanhempia pyydettiin arvioimaan, miten monta tuntia he keskimäärin työskentelivät viikossa päätoimissaan. Vanhempien kokemia aikapaineita työelämässä tutkittiin mittarilla, joka pohjautuu Kinnusen ym. (2000) aiemmissa tutkimuksissa käyttämiin mittareihin. Tähän tutkimukseen sovellettuna se sisälsi 4 väittämää (esim. ”Sinulla on liikaa töitä”), ja vanhemmat arvioivat niitä 5-portaisella asteikolla (1 = erittäin harvoin tai ei koskaan, 5 = hyvin usein tai aina). Tästä mittarista muodostettiin keskiarvosummamuuttujat isille ja äideille erikseen kuvaamaan vanhempien kokemia aikapaineita ja kiireellisyyttä työelämässä (ks. taulukko 2).

Vanhemman perhemuotoa kysyttiin 8 vastausvaihtoehtoa sisältävällä kysymyksellä, joka luokiteltiin myöhemmin kolmeluokkaiseksi muuttujaksi (1 = avio- tai avopuolisot ja yhteiset lapset, 2 = uusperhe, 3 = yksinhuoltaja ja lapset). Lisäksi lomakkeessa kysyttiin, montako kotona asuvaa lasta perheessä oli. Vanhemmilta tiedusteltiin myös, mistä lähtien tutkimuslapsi oli ollut nykyisessä hoitopaikassaan, nykyisessä päivähoitoryhmässään, ja ylipäätään säännöllisessä hoidossa (vastauksissa kuukausi ja vuosi). Näistä lapsen päivähoitohistoriaa koskevista aikakysymyksistä muodostettiin myöhemmin uudet muuttujat, jotka ilmaisivat, miten monta kuukautta lapsi oli ollut marraskuuhun 2006 mennessä esimerkiksi nykyisessä hoitopaikassaan.

Vanhempien kokemuksia lastenkasvatuksen haasteellisuudesta tutkittiin vanhemmuuden stressin näkökulmasta kolme väittämää sisältävällä mittarilla (esim. ”Minulla on usein

lapseni/lasteni kasvatukseen liittyviä ongelmia”; ks. Gerris ym., 1998). Vanhemmat arvioivat väittämiä 5-portaisella asteikolla (1 = ei pidä lainkaan paikkaansa, 5 = pitää täysin paikkansa). Lastenkasvatuksen haasteellisuutta kuvaavat keskiarvosummamuuttujat muodostettiin tämän mittarin pohjalta, ja näiden summamuuttujien reliabiliteettikertoimet näkyvät taulukossa 2. Kyselylomakkeessa tiedusteltiin myös vanhempien kokemuksia työn ja perheen yhteensovittamisesta. Heitä pyydettiin arvioimaan 6-portaisella asteikolla, miten hyvin he kokevat onnistuvansa näiden kahden elämänalueen yhteensovittamisessa (1 = en ollenkaan, 6 = täydellisesti).

2.4 Aineiston analysointi

Aineiston analysoinnissa keskeisimpänä mittarina oli vanhempien tyytyväisyyttä päivähoitoon ja yhteistyöhön kuvaava mittari. Isien ja äitien tyytyväisyyttä tarkasteltiin sekä yksittäisten väittämien että summamuuttujien osalta laskemalla keskiarvoja ja prosenttiosuuksia. Kokonaissummamuuttujan lisäksi tutkittiin myös alaskaaloista muodostettuja summamuuttujia (yhteistyön luottamuksellisuus ja avoimuus, päiväkodin työntekijöiden sitoutuminen lapsen kasvatukseen, sekä vanhemmuuden tukeminen). Alaskaalojen muodostamisessa käytettiin faktorianalyysia, jonka perusteella tehtiin alaskaalajaottelu kolmen faktorin avulla äitien aineiston pohjalta (ks. liite 1). Isien ja äitien välisiä keskiarvoeroja tarkasteltiin pariaineiston pohjalta riippuvien otosten t-testillä. Lisäksi tutkittiin isien ja äitien vastausten välisiä yhteyksiä Pearsonin korrelaatiokertoimella.

Tutkimuksessa käytettiin yksisuuntaista varianssianalyysia (ANOVA) sekä Pearsonin korrelaatiokerrointa selvittäessä vanhempien taustaan, työhön ja perheeseen liittyvien tekijöiden yhteyksiä tyytyväisyyteen. Tarkastelut tehtiin isille ja äideille erikseen. Yhteyksiä tutkittiin sekä kokonaissummamuuttujaan että alaskaaloittain muodostettuihin summamuuttujiin. Analysoitaessa perhemuodon ja työaikamuotojen yhteyksiä tyytyväisyyteen käytettiin varianssianalyysia, koska nämä kaksi taustamuuttujaa olivat luokitteluasteikollisia. Sen sijaan vanhemman ja tutkimuslapsen ikää, vanhemman koulutusta, työssä koettuja aikapaineita, viikkotyötuntimäärää, kotona asuvien lasten lukumäärää sekä tutkimuslapsen päivähoitohistoriaa koskevat muuttujat voidaan mieltää jatkuviksi muuttujiksi, ja siksi niiden kohdalla käytettiin korrelaatiokerrointa. Myös lastenkasvatuksen haasteellisuutta sekä työn ja

perheen yhteensovittamisen onnistumista käsiteltiin jatkuvina muuttujina, joten niiden yhteyttä tyytyväisyyteen selvitettiin korrelaatiokertoimen avulla.

Avoimia kysymyksiä analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin avulla (ks. Tuomi & Sarajärvi, 2002; Miles & Huberman, 1994). Vastaukset luokiteltiin niissä esiintyvien teemojen mukaan yläkategorioihin ja niistä edelleen alakategorioihin. Luokittelun apuna käytettiin vastausten pohjalta muodostettuja datamatriiseja, taulukoita sekä vastausten sisältöihin viittaavia koodeja (ks. liite 2). Vastauksia tarkasteltiin sekä laadullisesta että määrällisestä näkökulmasta keskittyen vastausten sisältöön ja eri teemojen määrälliseen esiintyvyyteen. Vastauksista etsittiin usein toistuvia aihealueita, mutta lisäksi kiinnitettiin huomiota myös poikkeuksellisempiin kommentteihin, sekä isien ja äitien vastausten välisiin mahdollisiin eroihin. Tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden tunnistettavuuden välttämiseksi sitaattien yhteydessä mainitaan ainoastaan vanhemman sukupuoli ja ikä.

3 TULOKSET

3.1 Vanhempien arviot päivähoidosta ja kasvatuskumppanuudesta

3.1.1 Tyytyväisyys päivähoitoon, henkilökuntaan sekä yhteistyöhön

Yleisesti ottaen vanhemmat olivat tyytyväisiä päivähoitoon sekä vanhempien ja henkilökunnan väliseen yhteistyöhön. Kuten taulukosta 3 ilmenee, vanhemmat olivat keskimäärin enemmän samaa kuin eri mieltä vanhempien tyytyväisyyttä päiväkodin henkilökuntaan ja yhteistyöhön mittaavien väittämien kanssa. Vanhemmat pitivät henkilökuntaa ystävällisenä ja myönteisenä, sekä kokivat työntekijöiden pitävän kiinni yhdessä sovittujen sopimusten noudattamisesta. Henkilökunnan koettiin kohtelevan vanhempia tasavertaisina keskustelukumppaneina ja olevan vanhempien luottamuksen arvoisia. Myös muilta osin työntekijöitä ja yhteistyötä arvioitiin myönteisesti. Sekä äidit että isät arvioivat kielteisimminkin työntekijöiden toimintaa koskien vanhempien keskinäisen verkostoitumisen auttamista.

Myös summamuuttujen keskiarvoista voi havaita, että vanhemmat kokivat päivähoiton ja yhteistyön varsin positiivisesti (ks. taulukko 3). Kokonaissummamuuttuja kertoo vanhempien olleen keskimäärin paljolti samaa mieltä esitettyjen väittämien kanssa. Alaskaaloittain tarkastelemalla vanhemmat näyttivät olevan tyytyväisimpiä yhteistyön luottamuksellisuuteen ja avoimuuteen. Vanhemmat kokivat myös päiväkodin työntekijöiden sitoutumisen lapsen kasvatukseen positiivisena. Kolmesta alaskaalasta vanhemmat arvioivat vanhemmuuden tukemisen toteutumista negatiivisemmin kuin muita, mutta siitä huolimatta he olivat keskimäärin melko tyytyväisiä myös tähän yhteistyön osa-alueeseen.

Vanhempien tyytyväisyys päivähoitoon ilmeni lisäksi sitä koskevan yksittäisen kysymyksen kohdalla (isät $n = 116$, äidit $n = 167$). Yli puolet vanhemmista (isistä 57.8 %, äideistä 55.1 %) vastasi olevansa erittäin tyytyväisiä lapsensa päivähoitoon. Ainostaan muutama vanhempi (isistä 0.9 %, äideistä 3.0 %) oli melko tai erittäin tyytymätön päivähoitoon. Suurin osa 115 isästä ja 165 äidistä koki, että lapselle luodut odotukset olivat yhdenmukaisia kodin ja päivähoiton välillä: melkein puolet vanhemmista (isistä 40.9 %,

TAULUKKO 3. Vanhempien tyytyväisyys päiväkotiryhmän ohjaajien toimintaan ja yhteistyöhön (vaihteluväli 1-5; 1 = täysin eri mieltä, 5 = täysin samaa mieltä): keskiarvot, keskihajonnat, sekä pariaineiston äitien ja isien keskiarvoerot ja korrelaatiot.

	Äidit ka (kh) (n = 168)	Pari- aineiston äidit ka (kh) (n = 116)	Isät ka (kh) (n = 118)	df	t	r
Kokonaissummamuuttuja (17 väittämää)	4.22 (.59)	4.23 (.57)	4.21 (.57)	115	-0.978	.501***
Yhteistyön luottamuksellisuus ja avoimuus	4.33 (.59)	4.35 (.58)	4.29 (.58)	115	-1.49	.477***
Pitävät minut hyvin ajan tasalla lapseni päiväkotipäivän tapahtumista/kulusta.	4.10 (.91)	4.07 (.92)	4.01 (.85)	115	-.646	.354***
Huolehtivat hyvin lapseni turvallisuudesta.	4.40 (.69)	4.41 (.68)	4.43 (.67)	115	.245	.381***
Kunnioittavat perheemme kasvatusarvoja.	4.17 (.80)	4.17 (.80)	4.11 (.80)	115	-1.00	.342***
Ovat ystävällisiä ja myönteisiä.	4.54 (.60)	4.56 (.58)	4.48 (.66)	115	-1.56	.344***
Pitävät kiinni yhdessä sovittujen sopimusten noudattamisesta.	4.51 (.72)	4.54 (.67)	4.47 (.65)	115	-1.27	.225*
Ottavat hyvin huomioon perheiden erilaisuudet.	4.14 (.86)	4.13 (.85)	4.09 (.75)	115	-.869	.279**
Ovat vastaanottavia esittämilleni ehdotuksille.	4.15 (.83)	4.15 (.85)	4.09 (.80)	113	-.990	.346***
Arvostavat minua vanhempana.	4.33 (.76)	4.39 (.70)	4.23 (.79)	114	-2.12*	.234*
Kohtelevat minua tasavertaisena keskustelukumppanina.	4.49 (.73)	4.54 (.73)	4.43 (.71)	115	-1.81	.346***
Ovat luottamukseni arvoisia.	4.48 (.70)	4.53 (.67)	4.54 (.67)	112	-.137	.481***
Päiväkodin työntekijöiden sitoutuminen lapsen kasvatukseen	4.20 (.68)	4.21 (.65)	4.20 (.62)	115	-0.614	.428***
Tukevat hienosti lapseni myönteistä minäkuva ja itsetuntoa.	4.29 (.79)	4.30 (.75)	4.31 (.65)	115	-.350	.345***
Asettavat sopivasti rajoja lapselleni.	4.43 (.66)	4.44 (.64)	4.27 (.65)	115	-2.70**	.325***
Osoittavat, että lapseni on heille tärkeä.	4.12 (.89)	4.12 (.88)	4.20 (.78)	115	.768	.346***
Ottavat hyvin huomioon lapseni yksilölliset tarpeet.	3.98 (.89)	3.98 (.88)	4.03 (.76)	115	-.103	.386***
^a Ovat vahvasti sitoutuneita lapseni kasvatukseen.	4.05 (.81)	4.08 (.78)	3.98 (.76)	35	.403	.427**
Vanhemmuuden tukeminen	3.86 (.80)	3.87 (.79)	3.93 (.71)	114	.524	.438***
Ovat helposti lähestyttäviä, jos olen tyytymätön johonkin asiaan päiväkodissa lapsemme kasvatuksen suhteen.	4.26 (.87)	4.31 (.85)	4.31 (.77)	114	-.631	.384***
Tukevat minua/meitä vanhempana olemisessa.	4.04 (.88)	4.01 (.86)	3.97 (.83)	114	-.783	.361***
Auttavat vanhempien keskinäistä verkostoitumista.	3.28 (1.20)	3.28 (1.20)	3.51 (.98)	112	1.79	.358***

^a Kyseinen väittämä jätetty pois summamuuttujista johtuen vähäisestä vastaajamäärästä.

* p≤.05, ** p≤.01, *** p≤.001.

äideistä 44.8 %) oli sitä mieltä, ettei odotuksissa ilmene ristiriitaisuutta koskaan. Kuitenkin isistä 7 prosenttia ja äideistä 4.2 prosenttia koki tällaisia tilanteita esiintyvän usein tai melko usein.

Vanhempia pyydettiin myös arvioimaan, miltä kasvatuskumppanuuden ja yhteistyön asettamat odotukset heidän oman toiminnan suhteen tuntuivat. 109 isästä ja 160 äidistä suurin osa (isistä 56.9 %, äideistä 57.5 %) vastasi odotusten tuntuneen melko sopivilta tai kohtuullisilta. Äideistä ainoastaan 1.9 prosenttia arvioi odotuksia melko vaativiksi tai kohtuuttomiksi, kun taas isien kohdalla ei tällaisia mielipiteitä ilmennyt lainkaan. Liki puolet äideistä (44.4 %) ja isistä melkein kolmasosa (31.6 %) arvioi työ- ja hoitoaikojen sopivan yhteen erittäin hyvin. Sen sijaan 6.2 prosenttia äideistä ja 12.2 prosenttia piti työ- ja hoitoaikojen yhteensopivuutta melko tai erittäin huonona. Äideistä 160 ja isistä 114 oli vastannut tähän kysymykseen.

3.1.2 Isien ja äitien vastausten välinen vertailu

Vertailtaessa pariaineiston vanhempia riippuvien otosten t-testillä havaittiin, että yleisesti ottaen isät ja äidit arvioivat melko samantasoisesti lapsensa päivähoitoa, henkilökunnan toimintaa sekä yhteistyötä. Kuten taulukosta 3 ilmenee, isien ja äitien välillä ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja tyytyväisyysmittarista muodostettujen summamuuttujien suhteen. Puolisoiden vastaukset erosivat toisistaan merkitsevästi ainoastaan yksittäisten väittämien ”Asettavat sopivasti rajoja lapselleni” sekä ”Arvostavat minua vanhempiana” kohdalla (ks. taulukko 3). Lähellä tilastollisesti merkitsevää eroa olivat myös vastaukset väittämiin ”Kohtelevat minua tasavertaisena keskustelukumppanina” ($p = .074$) sekä ”Auttavat vanhempien keskinäistä verkostoitumista” ($p = .077$). Kaikissa näissä kohdissa viimeistä lukuun ottamatta isät olivat vastanneet jossakin määrin kielteisemmin kuin äidit, mutta silti molemmat olivat vastanneet yleisesti ottaen myönteiseen sävyyn.

Isien ja äitien väliset korrelaatiot olivat tyytyväisyysmittarin jokaisen väittämän ja summamuuttujan kohdalla tilastollisesti merkitseviä (ks. taulukko 3). Täten saman perheen vanhempien vastaukset olivat toisiinsa yhteydessä siten, että isien ja äitien vastaukset olivat samansuuntaisia kyseisen mittarin kaikissa kohdissa: mitä positiivisemmin toinen puolisoista

oli arvioinut tiettyä väittämää, sitä positiivisempi oli myös toisen puolison näkemys kyseisestä asiasta.

Tyytyväisyysmittarin lisäksi vanhempia pyydettiin arvioimaan muun muassa lapselle luotujen odotusten ristiriitaisuutta kodin ja päivähoidon välillä. Vanhempien vastauksissa ilmeni tilastollisesti merkitsevä ero ($t(111) = -2.49, p = .014$) siten, että äidit ($ka = 4.25, kh = .87$) kokivat hieman vähemmän ristiriitaisuutta esimerkiksi lapsen käyttäytymiseen liittyvien odotusten välillä kuin isät ($ka = 4.04, kh = 1.03$). Merkitsevä ero ilmeni myös vanhempien arvioidessa työ- ja hoitoaikojen yhteensopivuutta ($t(108) = -2.53, p = .013$): äidit ($ka = 4.28, kh = .87$) kokivat työ- ja hoitoaikojen sopivan paremmin yhteen kuin isät ($ka = 3.93, kh = 1.03$). Isät ja äidit olivat keskimäärin yhtä tyytyväisiä lapsensa päivähoitoon, eikä tilastollisesti merkitsevää eroa löytynyt ($t(112) = 1.19, p = .24$). Mielipiteet yhteistyön asettamista odotuksista vanhempien omalle toiminnalle eivät myöskään eronneet isien ja äitien välillä ($t(105) = -1.42, p = .16$).

Samana perheen vanhempien antamat vastaukset olivat yhteydessä toisiinsa heidän arvioidessaan lapselle luotujen odotusten ristiriitaisuutta kodin ja päivähoidon välillä ($r = .29, p = .002$) sekä tyytyväisyyttä lapsensa päivähoitoon ($r = .44, p = .000$). Puolisoiden mielipiteet yhteistyön asettamista odotuksista vanhempien toiminnalle korreloivat lähes merkitsevällä tasolla toisiinsa ($r = .19, p = .051$). Sen sijaan työ- ja hoitoaikojen yhteensopivuutta tarkasteltaessa äitien ja isien vastausten välillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää yhteyttä ($r = .022, p = .82$). Täten puolisoitten työajoissa ja niiden sopivuudessa suhteessa lapsen päivähoitoaikoihin ilmeni perheensisäistä vaihtelua.

3.2 Vanhempien taustaan ja elämäntilanteeseen liittyvien tekijöiden yhteydet tyytyväisyyteen

3.2.1 Työtilanne, perhemuoto ja muita taustatekijöitä

Tarkasteltaessa eri perhemuotojen yhteyttä vanhempien tyytyväisyyteen päivähoiton ja yhteistyön suhteen sekä tyytyväisyydestä muodostettuihin alaskaaloihin käytettiin yksisuuntaista varianssianalyysia (ANOVA). Isillä löytyi tilastollisesti merkitsevä ero ainoastaan vanhemmuuden tukemista koskevan alaskaalan kohdalla ($F(118) = 4.16, p = .044$).

Uusperheiden isät olivat hieman tyytymättömämpiä yhteistyöhön vanhemmuuden tukemisen näkökulmasta (ka = 3.50, kh = .61) kuin muut isät (ka = 3.97, kh = .71). Muilta osin perhemuoto ei ollut isillä yhteydessä tyytyväisyyteen. Äideillä löytyi lähellä tilastollista merkitsevyyttä oleva ero päiväkodin työntekijöiden sitoutumista koskevan alaskaalan kohdalla ($F(167) = 2.94$, $p = .056$): yksinhuoltajat (ka = 4.07, kh = .80) olivat hieman tyytymättömämpiä tähän osa-alueeseen kuin uusperheissä elävät (ka = 4.18, kh = .68) ja muut äidit (ka = 4.23, kh = .65). Myös työaikamuodon yhteyttä tyytyväisyyteen tarkasteltiin yksisuuntaisella varianssianalyysillä, mutta yhteyttä ei löytynyt kummankaan sukupuolen kohdalla.

Muiden taustatekijöiden (vanhemman ja tutkimuslapsen ikä, vanhemman koulutus, työssä koetut aikapaineet, viikkotyötuntimäärä, kotona asuvien lasten lukumäärä, lapsen päivähoitohistoria) yhteyksiä tyytyväisyyteen tutkittiin Pearsonin korrelaatiokertoimella. Äideillä ilmeni tilastollisesti merkitsevä yhteys ainoastaan heidän oman ikänsä ja tyytyväisyyttä päiväkodin työntekijöiden sitoutumiseen kuvaavan alaskaalan kohdalla. Kaikilla äideillä korrelaatio oli .16 ($p = .037$) (pariaineiston äideillä .22, $p = .013$), joten tyytyväisyys tähän kyseiseen alaskaalaan kasvoi vanhemman iän mukana. Isillä työssä koetut aikapaineet olivat yhteydessä tyytyväisyyteen koskien päiväkodin työntekijöiden sitoutumista ($r = -.19$, $p = .045$) siten, että aikapaineiden lisääntyessä tyytyväisyys laski, ja toisinpäin. Lisäksi isillä viikkotyötuntimäärä oli yhteydessä tyytyväisyydestä muodostettuun kokonaissummamuuttajaan ($r = -.20$, $p = .035$), sekä alaskaaloihin koskien yhteistyön luottamuksellisuutta ja avoimuutta ($r = -.21$, $p = .029$) ja päiväkodin työntekijöiden sitoutumista ($r = -.21$, $p = .024$). Riippuvuus oli näiden kaikkien kohdalla negatiivista, joten viikkotyötuntimäärän noustessa tyytyväisyys laski, ja päinvastoin. Vanhempien koulutus, kotona asuvien lasten lukumäärä sekä tutkimuslapsen ikä ja päivähoitohistoria eivät olleet yhteydessä tyytyväisyyteen.

3.2.2 Lastenkasvatuksen haasteellisuus sekä työn ja perheen yhteensovittamisen onnistuminen

Tutkimuksessa oltiin kiinnostuneita myös siitä, onko tyytyväisyys päivähoitoon ja yhteistyöhön yhteydessä vanhempien kokemuksiin toisaalta lastenkasvatuksen

haasteellisuudesta sekä toisaalta työn ja perheen yhteensovittamisesta. Tutkimukseen osallistuneet vanhemmat eivät kokeneet lastenkasvatusta kovinkaan haasteellisena. Väittämän ”Minulla on paljon enemmän ongelmia lapseni kasvatuksessa kuin olin osannut odottaa” kohdalla vanhemmista liki puolet vastasi, ettei väittäjä pidä lainkaan paikkaansa. Ainoastaan muutama vanhempi koki lastenkasvatuksen olevan odotettua vaikeampaa, eivätkä vanhemmat myöskään kokeneet kohtaavansa usein kasvatukseen liittyviä ongelmia. Äidit (summamuuttujan $ka = 1.99$ ja $kh = .85$, pariaineiston äideillä $ka = 1.98$ ja $kh = .89$; asteikolla 1–5) kokivat niin yksittäisten väittämien kuin summamuuttujankin perusteella kasvatuksen hieman haasteellisempänä kuin isät (summamuuttujan $ka = 1.81$ ja $kh = .79$). Pariaineistoa tarkasteltaessa ilmeni, että isien ja äitien välinen keskiarvoero oli tilastollisesti merkitsevä ($t(128) = -2.10$, $p = .038$). Tarkasteltaessa työn ja perheen yhteensovittamisen onnistumista ilmeni, että isät ($ka = 4.32$, $kh = .94$; asteikolla 1–6) kokivat onnistuvansa siinä hieman paremmin kuin äidit ($ka = 4.12$, $kh = 1.03$; pariaineiston äideillä $ka = 4.18$, $kh = .86$). Isien ja äitien välinen ero oli lähellä tilastollisesti merkitsevää eroa ($t(98) = 1.79$, $p = .076$).

Kuten taulukosta 4 ilmenee, lastenkasvatuksen kokeminen haasteellisena oli yhteydessä vanhempien tyytyväisyyteen koskien päivähoitoa ja yhteistyötä. Yhteys oli negatiivinen, joten mitä haasteellisempänä vanhempi koki lastenkasvatuksen, sitä tyytymättömämpi hän oli päivähoitoon ja yhteistyöhön, ja päinvastoin. Lastenkasvatuksen haasteellisuus oli voimakkaimmin yhteydessä isillä alaskaalaan, joka koski päiväkodin työntekijöiden sitoutumista lapsen kasvatukseen. Äideillä ei noussut esiin yhtä tiettyä erityisen vahvaa yhteyttä. Heikoimmin lastenkasvatuksen haasteellisuus korreloi sekä isillä että äideillä vanhemmuuden tukemista koskevan alaskaalan kanssa. Isillä tämä yhteys oli kuitenkin tilastollisesti merkitsevä, toisin kuin äideillä.

Työn ja perheen yhteensovittamisen onnistuminen oli myös yhteydessä tyytyväisyyteen. Korrelaatioiden perusteella (ks. taulukko 4) vanhemmat kokivat sitä enemmän tyytyväisyyttä päivähoitoon, mitä paremmin he onnistuivat työn ja perheen yhteensovittamisessa, ja toisinpäin. Työn ja perheen yhteensovittamisen onnistuminen oli äideillä voimakkaammin yhteydessä tyytyväisyyteen, sekä kokonaissummamuuttujaan että alaskaaloittain muodostettuihin summamuuttujiin, kuin isillä.

TAULUKKO 4. Lastenkasvatuksen haasteellisuus sekä työn ja perheen yhteensovittamisen onnistuminen: yhteydet tyytyväisyyteen ja sen alaskaaloihin Pearsonin korrelaatiokertoimella tarkasteltuna.

	1		2		3		4	
	Äidit	Isät	Äidit	Isät	Äidit	Isät	Äidit	Isät
Lastenkasvatuksen haasteellisuus	-.20**	-.27**	-.23**	-.25**	-.23**	-.30***	-.04	-.18*
Työn ja perheen yhteensovittamisen onnistuminen	.37***	.25**	.37***	.23*	.29***	.26**	.33***	.22*

* $p \leq .05$, ** $p \leq .01$, *** $p \leq .001$.

1 = Tyytyväisyyden kokonaissummamuuttuja

2 = Yhteistyön luottamuksellisuus ja avoimuus

3 = Päiväkodin työntekijöiden sitoutuminen lapsen kasvatukseen

4 = Vanhemmuuden tukeminen

3.3 Yhteistyö ja kasvatuskumppanuus vanhempien kertomana: Laadullinen sisällönanalyysi

Kyselylomake sisälsi strukturoitujen kysymysten lisäksi neljä päivähoitoa ja yhteistyötä koskevaa avointa kysymystä. Vanhempia pyydettiin kuvailemaan yhteistyön hyviä ja huonoja puolia, sekä kertomaan yhteistyön asettamista odotuksista heidän omalle toiminnalleen (mitä ne ovat ja miltä ne tuntuvat) ja tilanteista, joissa lapselle luodut odotukset olivat olleet erilaisia kodin ja päivähoiton välillä koskien esimerkiksi lapsen käyttäytymistä. Näiden kysymysten avulla oli mahdollista tuoda vanhempien mielipiteitä yksityiskohtaisemmin esille sekä tarkastella vanhempien omia näkemyksiä päivähoiton kanssa tehtävästä yhteistyöstä ja kumppanuudesta (esimerkiksi mitä vanhemmat ajattelivat yhteistyön olevan ja miten he siihen suhtautuivat).

Isien ja äitien vastauksia avoimiin kysymyksiin tarkasteltiin laadullisen sisällönanalyysin avulla luokittelemalla vastauksia teemoittain niiden sisällön mukaan, laskemalla eri teemojen esiintyvyyksiä sekä huomioimalla isien ja äitien välisiä mahdollisia eroavaisuuksia. Huolellisen lukemisen jälkeen vastauksia jaoteltiin niiden sisällön mukaan ylä- ja alakategorioihin käyttäen taulukointia ja erilaisia sisältöihin viittaavia koodeja (ks. liite 2). Sen jälkeen eri teemojen esiintyvyyksiä tarkasteltiin kategorioittain laskemalla, kuinka monen vanhemman vastauksessa kyseinen aihealue tuli esiin. Yleisesti ottaen vanhemmat ottivat

kantaa kysymyksiin melko samalla tavalla sukupuolesta riippumatta: sekä isät että äidit toivat ilmi samoihin aihealueisiin liittyviä mielipiteitä, vaikkakin äitien vastauksia oli lukumäärällisesti enemmän kuin isien. Tutkimukseen osallistuneiden vanhempien henkilönumeroita ei mainita, vaan sitaattien yhteyteen on kirjattu ainoastaan kyseisen vanhemman sukupuoli ja ikä. Täten osallistuneiden henkilöiden tunnistettavuus vältetään.

3.3.1 Yhteistyön kokeminen onnistuneena

Vanhempien kuvaukset yhteistyön tämänhetkisistä hyvistä puolista koskivat neljää eri aihealuetta: arjen käytännöt yhteistyössä, vuorovaikutuksen laatu, päivähoidon henkilökunnan ominaisuudet ja lapsen kehityksen tukeminen. Taulukkoon 5 on koottu kaikkien näiden yläkategorioiden sisältä yleisimmät asiat, jotka saivat vanhemmilta kiitosta. Vastausten pohjalta muodostettujen neljän yläkategorian esiintyvyydet on mainittu taulukossa prosentteina (suluissa n). Lisäksi jokaisen yläkategorian kohdalla on mainittu alakategorioita, joihin viittaavia kommentteja esiintyi vastauksissa yleisimmin (ylimpänä useimmin mainittu). Yhden vanhemman vastauksessa saattoi esiintyä mainintoja moniin eri ylä- ja alakategorioihin kuuluvista aihealueista. Täten yläkategorioiden kohdalla mainittujen n-määrien yhteenlaskettu summa ylittää vanhempien vastausten kokonaislukumäärän. Sen sijaan prosenttiosuudet kertovat, kuinka paljon kuhunkin yläkategoriaan kuuluvien mainintojen osuus on kaikkien vastausten lukumäärästä.

Kaiken kaikkiaan 154 äitiä ja 80 isää vastasi tähän kysymykseen. Muutama vanhempi (12 äitiä, 7 isää) kommentoi lyhyesti joko kaiken toimivan hienosti tai yhteistyön olevan ongelmatonta. Jotkut vanhemmat kokivat vaikeaksi nimetä vain tiettyjä erityisen hyviä asioita. Mukaan mahtui kuitenkin myös yksittäisiä muista vastauksista poikkeavia kommentteja, joissa koettiin, ettei yhteistyössä ole mitään hyvää tai että yhteistyötä on hyvin vähän. Erään vanhemman mukaan ”(Ei ole mitään ongelmia, niin ei korostu yhteistyökään)” (äiti, 28 v.).

Liki puolet vanhempien mainitsemista yhteistyön hyvistä puolista liittyi *vuorovaikutuksen laatuun*. Avoimuus tuli vanhempien arvostamana piirteenä näkyvimmin aineiston pohjalta esille. Myös luottamus oli monen vanhemman mukaan erityisen hyvää yhteistyössä päivähoidon kanssa. Vuorovaikutuksen osalta kiitosta saivat muun muassa ”Välitön ajatustenvaihto hoitajien kanssa” (äiti, 36 v.) sekä ”Rento tunnelma, huumori” (äiti, 32 v.).

TAULUKKO 5. Mikä yhteistyössä päivähoidon henkilökunnan kanssa on erityisen hyvää tällä hetkellä?

Vuorovaikutus 47.9 % (112)	Arjen käytännöt 46.6 % (109)	Päivähoidon henkilökunta 38.5 % (90)	Lapsen kehityksen tukeminen 15.8 % (37)
Avoimuus	Jokapäiväinen keskustelu	Mukavia, pidettyjä	Lapsen yksilöllisyyden ja erityistarpeiden huomiointi
Luottamus	Tiedotus/ tiedonkulku	Tuttavallisia / Tuttuja	Lapsen tukeminen ja ohjaus
Helppous	Joustavat hoitoajat	Ammattitaitoisia / Kokeneita	Lapsen viihtyminen päivähoitopaikassaan
Välittömyys	Kasvatuskeskustelut	Positiivisia	

Vanhemmat kokivat tärkeänä sen, että kaikista asioista, niin hyvistä kuin huonoista, voidaan puhua avoimesti ja luontevasti oikeilla nimillä. Kodin ja päivähoidon välisessä vuorovaikutuksessa vanhemmat painottivat myös muun muassa tuttavallisuuden ja mutkattomuuden merkitystä.

Yhteistyöhön liittyvistä *arjen käytännöistä* sai eniten kiitosta jokapäiväinen keskustelu päivähoiton työntekijöiden kanssa. Vanhemmat kokivat tärkeänä sen, että heille kerrotaan päivittäin kuulumisia lapsensa hoitopäivästä, ja toisaalta myös sen, että heille suodaan mahdollisuus kertoa kotona ilmenneistä asioista esimerkiksi aamulla hoitopäivän alkaessa. Vanhemmat painottivat myös yleisen tiedonkulun ja tiedottamisen tärkeyttä kodin ja päivähoiton välillä. Esimerkiksi etukäteen saatavat viikko-ohjelmat ja tiedotteet sähköpostin kautta saivat kiitosta. Päivittäisen tiedonkulun lisäksi vanhemmat kokivat positiivisena mahdollisuuden joustaa hoitoajoissa sekä yhteiset kasvatus- ja kehityskeskustelut, joissa voi yhdessä miettiä lapsen kasvatukseen liittyviä seikkoja. Käytäntöön liittyen vanhemmat pitivät hyvinä lisäksi arjen ja yhteistyön sujuvuutta, yhteisiä sopimuksia ja niistä kiinnipitämistä sekä yhteisiä vanhemmille ja lapsille järjestettyjä tilaisuuksia. Kuten eräs äiti (47 v.) asian ilmaisi, ”Arkirutiinit sujuvat”.

Henkilökunnan ominaisuuksiin liittyen vanhemmat nostivat esille mm. työntekijöiden ammattitaidon ja positiivisuuden. Moni vanhempi piti päivähoiton työntekijöistä, ja kuvasi heitä mukaviksi. Henkilökunnan tuttuus ja siten helppous lähestyä heitä sekä vähäinen

vaihtuvuus näyttäytyivät myönteisessä valossa vanhempien kommenteissa. Henkilökunnan ystävällisyys, myönteinen asenne ja yhteiset kasvatuseriaatteen vanhempien kanssa koettiin hyvinä asioina. Erään isän (38 v.) mukaan ”Hoitajien henki ja ote yleisesti hyvä”.

Lapsen kehityksen tukemiseen liittyen vanhemmat olivat erityisen tyytyväisiä lapsen yksilöllisyyden ja erityistarpeiden huomioimiseen. Henkilökunnan tärkeäksi tehtäväksi nimettiin lapsen ohjaaminen ja tukeminen esimerkiksi erilaisissa muutostilanteissa. Muutama vanhempi mainitsi tärkeimpänä seikkana sen, että lapsi pitää hoitopaikastaan ja menee sinne mielellään. Lapsen kehitykseen liittyen päivähoiton työntekijöiden koettiin toimivan turvallisina aikuisina ja esikuvina lapsille. Kuten eräs isä (34 v.) asian kertoi, ”Kokonaisuus on täysi ’kymppi’ esikuvana toimimiseen eli ohjaa lasta”. Vanhemmat kiittelivät myös muun muassa virikkeiden tarjoamista lapselle, monipuolisen toiminnan järjestämistä sekä uusien taitojen opettamista.

3.3.2 Yhteistyössä ilmenneet ongelmat

Vanhempien vastausten perusteella oli yhteistyössä ilmennyt huolia tai pulmia koskien toisaalta lapsen kasvatusta, hoivaa ja huolenpitoa päivähoitossa, mutta toisaalta koskien arjen ja yhteistyön käytänteitä sekä henkilökunnan ominaisuuksia ja toimintaa. Taulukosta 6 ilmenee näiden yläkategorioiden sisältä yleisimmin vastauksissa nimettyjä asioita. Yläkategorian esiintyvyydet näkyvät taulukossa prosentteina (suluissa n), ja lisäksi yläkategorioiden kohdalla on mainittu alakategorioita, joihin viittaavia kommentteja esiintyi yleisimmin (ylimpänä useimmin mainittu). Myös tässä yläkategorioiden n-määrien summa ylittää vastausten kokonaislukumäärän, koska vanhemman vastauksessa saattoi esiintyä kommentteja useisiin ylä- ja alakategorioihin liittyen. Prosenttiosuudet kuvaavat kuhunkin yläkategoriaan liittyvien kommenttien osuutta kaikkien vastausten lukumäärästä. Yhteensä tähän kysymykseen vastasi 164 vanhempaa (116 äitiä, 48 isää), mutta vastanneista äideistä melkein kolmasosa (n = 33) ja isistä liki puolet (n = 22) kommentoi lyhyesti, ettei yhteistyössä ilmennyt minkäänlaisia ongelmia.

Lapsen kasvatukseen, hoivaan ja huolenpitoon päiväkodissa liittyvät huolenaiheet koskivat muun muassa puutteellista yksilöllisyyden ja mahdollisten erityistarpeiden huomiointia. Muutama vanhempi oli huolissaan valvonnan määrästä, ja esille nousi myös pohdintoja siitä,

TAULUKKO 6. Millaisia pulmia tai huolenaiheita yhteistyössä päivähoiton henkilökunnan kanssa on ilmennyt?

Lapsen kasvatusta, hoiva ja huolenpito päiväkodissa 36.6 % (60)	Arjen ja yhteistyön käytännöt 26.2 % (43)	Henkilökunnan ominaisuudet ja toiminta 17.7 % (29)
Lapsen yksilöllisyyden ja erityistarpeiden vähäinen huomiointi	Jokapäiväisten keskustelujen puute	Henkilökunnan vaihtuvuus
Valvonnan puutteellisuus	Tiedotuksen/ tiedonkulun puute	Työntekijöiden ikävä suhtautuminen palautteeseen
Huoli lapsen asianmukaisesta pukemisesta	Näkemyserot vanhempien ja päivähoiton työntekijöiden välillä	Ongelmat yksittäisten työntekijöiden kanssa
Lapsen huomioinnin vähäisyys (esim. toiveiden osalta)	Työ- ja hoitoaikojen yhteensopimattomuus	Työntekijöiden riittämättömyys
Isot ryhmäkoot	Päivähoitojärjestelmän joustamattomuus	

puetaanko lapsi hoidossa asianmukaisesti ja autetaanko häntä pukemisessa tarpeen niin vaatiessa. Erään äidin (41 v.) mukaan ”Ulkopukeutuminen ei suju säiden mukaan, vaikka kaikki tarvittavat vaatteet aina mukana”. Lisäksi esimerkiksi lapsen omien toiveiden riittävä huomiointi sekä isot lapsiryhmät olivat herättäneet vanhemmissa jonkin verran huolta. Vastauksissa ilmeni viittauksia myös vaatteiden vaihtumiseen lasten kesken sekä päiväuniin: erään isän (37 v.) kommentti kysymykseen huolista tai pulmista oli lapsen ”Unirytmän säilyttäminen (päiväunten pituus)”. Huolta olivat herättäneet myös muun muassa kasvatuksen joustamattomuus päivähoitossa, ohjatun toiminnan vähäisyys sekä lapsen vastaanotto aamuisin päivähoitossa (ts. ollaanko lasta vastassa).

Arjen ja yhteistyön käytännöissä ilmenneet pulmat olivat paljolti päivittäisen keskustelun ja tiedonkulun puutteisiin liittyviä. Vanhemmat kokivat, että heille ei kerrota tarpeeksi lapsen hoitopäivästä, tai että oman lapsen hoitaja ei ole silloin enää paikalla, kun vanhempi hakee lastaan hoidosta. Eräs isä (38 v.) kertoi, että ”Emme toiveestamme huolimatta saa päivittäin tietoa lapsemme hoitopäivästä”. Myös yleinen tiedottaminen nousi muutaman kerran esiin. Vanhempien ja työntekijöiden keskinäiset näkemyserot koskivat lasta tai lapsella ilmenneitä ongelmia: ”Näemme joskus lapsemme tod. eri valossa” (äiti, 32 v.). Muutama vanhempi

mainitsi hoitoaikojen yhteensopimattomuuden työaikojen kanssa sekä päivähoitojärjestelmän joustamattomuuden.

Henkilökunnan ominaisuuksiin ja toimintaan liittyvät kommentit käsittelivät muun muassa henkilökunnan liiallista vaihtuvuutta, vanhempien antaman palautteen kylmää tai välinpitämätöntä vastaanottoa, sekä yksittäisten työntekijöiden kanssa ilmenneitä ongelmia. Lisäksi muutama vanhempi pohti työntekijöiden vähäistä määrää sekä työssä jaksamista kiireen keskellä. Erään äidin (39 v.) mukaan ”Hoitajien väsymisen huomaa ajoittain ja silloin miettii, kuinka he jaksavat/jaksavatko keskittyä lapseni hoitoon, niin kuin pitäisi”.

3.3.3 Yhteistyön asettamat odotukset vanhemmille

Kuten aiemmin on todettu, vanhemmista suuri osa koki, että kumppanuuden asettamat odotukset heidän omalle toiminnalleen tuntuvat melko sopivilta tai kohtuullisilta (ks. s. 21). Vanhempia pyydettiin kuitenkin kertomaan myös avoimesti, millaisia odotuksia kumppanuus päivähoiton kanssa asettaa heidän omalle toiminnalleen, ja miltä nämä odotukset tuntuvat. Kaikkiaan äideistä 116 ja isistä 58 vastasi tähän kysymykseen. Muutama vanhempi vastasi vain lyhyesti kaiken toimivan hyvin ilman erityisiä odotuksia. Toisaalta kysymys oli herättänyt joissakin vanhemmissa myös kummastelua ja hankaluuksia ymmärtää, mitä kysymyksellä tarkoitettiin. Mukaan mahtui myös vanhempien kirjoittamia kommentteja, joissa pohdittiin, mitä kasvatuskumppanuus oikeastaan on. Vanhempien vastauksissa ilmeni odotuksia, jotka koskivat toisaalta vanhemmuutta ja lapsen kasvatusta, ja toisaalta yhteistyötä ja vuorovaikutusta päivähoiton kanssa. Odotusten herättämiä tunteuksia tarkasteltiin vanhempien vastausten pohjalta negatiivinen-positiivinen -jaottelulla.

Yhteistyöhön liittyviä kommentteja ilmeni yli kolmasosassa vastauksista (36.2 %, n = 63). Vanhemmat painottivat yhteisiä kasvatuseriaatteita, tavoitteita ja sääntöjä: niin sanottua ”Yhteen hiileen puhaltamista lapsen parhaaksi” (äiti, 33 v.). Odotuksina vanhempien toiminnalle koettiin valmius ja halu toimia yhteistyössä päivähoiton kanssa ja osallistuminen lapsen kasvatusta ja kehitystä koskeviin keskusteluihin. Vanhempien vastauksissa painotettiin myös halua ja mahdollisuutta jakaa tietoja puolin ja toisin sekä keskustella asioista.

Vanhemmuuteen ja lapsen kasvatukseen liittyvät kommentit (32.8 %, n = 57) koskivat pitkälti konkreettisia arjen sujuvuuteen liittyviä asioita: esimerkiksi vaihtovaatteiden ja

muiden tarvittavien tavaroiden toimittaminen hoitopaikkaan, vaatteiden nimikointi sekä aikatauluissa pysyminen. Vanhemmat kokivat tärkeinä oman vanhempana toimimisensa ja sen, että lapsesta tulisi yhteiskunnassa hyvin pärjäävä aikuinen, joka on saanut kasvaa turvallisessa kodissa. Vanhemmat pitivät itseään tärkeänä mallina lapsilleen, ja halusivat välittää heille oikeanlaisen arvomaailman. Eräs isä (34 v.) koki vanhemmuuteen ja lasten kasvatukseen liittyen tehtäväkseen ”Olla heille isä, auttaja, leikkikaveri, vaatettaja, mahdollisuuksien luoja”.

Vuorovaikutukseen liittyvät odotukset (13.8 %, n = 24) perustuivat monissa vastauksissa molemminpuoliseen avoimuuteen ja rehellisyyteen. Tiedonkulku ja ajatustenvaihto kodin ja päivähoidon välillä koettiin olennaisina odotuksina myös vanhemmille itselleen. Vanhempien mukaan heidän tuli olla kriittisiäkin ja uskaltaa kertoa mietteistään päivähoiton työntekijöille. Myös palautteen merkitystä vuorovaikutuksessa painotettiin. Avoin vuorovaikutus oli monen vanhemman mukaan merkityksellistä yhteistyössä: ”Avoimuus: minä annan rehellistä palautetta, kysyn ja epäilen.” (äiti, 32 v.).

Vanhempien kokemukset odotuksista olivat melko positiivisia (36.8 %, n = 64). Odotukset tuntuivat monista vanhemmista luonnollisilta ja ”Kohtuullisilta, koska vanhemmilla on päävastuu kasvatuksesta” (äiti, 31 v.). Lapsen etu ja hyvinvointi olivat vanhemmille tärkeitä, ja siksi he halusivat olla mukana päivähoiton suunnittelussa ja käytännön toteuttamisessa. Arvot, säännöt ja periaatteet koettiin yhteensopiviksi päivähoiton kanssa, mikä helpotti toimimista yhteistyössä. Moni vanhempi kiitteli mahdollisuutta keskustella ja saada kasvatukseen liittyviä neuvoja alan asiantuntijoilta esimerkiksi päiväkodissa, koulussa tai neuvolassa.

Toisaalta 34 vastauksessa (19.5 %) ilmeni odotuksiin liittyvää negatiivista suhtautumista. Odotukset tuntuivat joistakin vanhemmista työläiltä ja aikaa vieviltä, esimerkiksi erilaiset yhteiset tilaisuudet tai lomakkeiden täyttö: ”Kasvatuskumppanuuden tms. nimellä on kotiin tullut useampia kyselylomakkeita, joiden täyttäminen arki-iltana tuntuu työläältä” (isä, 37 v.). Lisäksi vastauksissa ilmeni kielteistä suhtautumista liialliseen yleistämiseen koskien muun muassa vanhemmuutta tai työaikoja: vanhemmat eivät aina halunneet toimia yleisten odotusten mukaan ja kokivat ongelmallisena päivähoiton oletukset työajoista (ja siten lapsen hoitoajoista). Erään äidin (47 v.) mukaan ympäristö asettaa paineita, joiden mukaan jokaisen tulisi kasvattaa lapsiaan samalla tavalla, vaikkei itse haluaisikaan. Myös perheen asioista

kertominen päivähoidon henkilökunnalle ja ikävistäkin asioista keskusteleminen saatettiin kokea uuvuttavina ja kuormittavina.

3.3.4 Lapselle luotujen odotusten ristiriitaisuus kodin ja päivähoidon välillä

Vaikka suurin osa vanhemmista koki yhtäläisyyttä kodin ja päivähoidon välillä lapsen suuntautuvien odotusten suhteen (ks. s. 19), mainitsivat vanhemmat (65 äitiä, 27 isää) kuitenkin esimerkkitalanteita, joissa odotukset olivat olleet ristiriitaisia. Odotusten ristiriitaisuutta oli ilmennyt koskien päivittäisiä toimia (ruokailu, päiväunet, pukeutuminen), lapsen käyttäytymistä, lapsen ominaisuuksia, tarpeita ja ikätasoa, sekä uusien taitojen opettelua ja kehitystä. Näiden lisäksi vastauksissa tuli ilmi myös hieman vanhempien kokemuksia ristiriidoista aiemmista hoitopaikoista tai tietyistä muutostilanteista ja lapsen sopeutumisesta niihin (7.6 %, n = 7). Muutama vanhempi myös mainitsi odotusten olevan melko samanlaisia, eikä ristiriitoja ollut siis ilmennyt.

Mainintoja lapsen *päivittäisiin toimiin* liittyvistä ristiriitaisista odotuksista ilmeni vanhempien vastauksissa eniten (41.3 %, n = 38). Ruokailuun ja syömiseen liittyen (n = 19) vanhemmat kokivat, että kotiolloissa lapsi voi toimia vapaammin ja esimerkiksi jättää ruokaa lautaselleen, kun taas päivähoidossa lapselta odotetaan ruokailutilanteessa enemmän itsenäisyyttä, riipeyttä sekä ruokailutapoja. Lapsen päiväunten suhteen (n = 10) vanhemmat eivät kokeneet olevansa niin ehdottomia kuin mitä päivähoidossa tämän asian osalta ollaan. Erään äidin (24 v.) kommentti kysymykseen oli, että ”Nukkumaan päikkäreitä ei suostu, hoitajat ei luovuta”. Pukeutumista koskevissa kommentteissa (n = 9) vanhemmat kokivat, että lapsen pukemisessa esimerkiksi ulos mentäessä löytyy eroja kodin ja päivähoidon välillä, ja että hoidossa lapselta odotetaan enemmän omatoimisuutta ja nopeutta.

Lapsen käyttäytymiseen liittyviä mainintoja ilmeni myös useissa vastauksissa (40.2 %, n = 37). Useat vanhemmat kokivat, että päivähoidossa on tiukemmat säännöt ja aikataulut, joiden mukaan lapsen odotetaan käyttäytyvän ja toimivan. Siellä lapselta koettiin vaadittavan enemmän mm. vuoron odottamista, keskittymistä, paikallaan istumista, ryhmätilanteisiin sopeutumista sekä omatoimisuutta. Kotiolloissa lapsella ajateltiin olevan enemmän vapautta. Eräs äiti (35 v.) kertoi, että ”Konserteissa on hoitoryhmässä istuttava hiljaa paikallaan, olisi mukavaa, jos lapsi voisi tanssia musiikin tahdissa”.

Odotusten ristiriitaisuus koskien *lapsen ominaisuuksia, tarpeita ja ikätasoa* (25.0 %, n = 23) tuli ilmi monen vanhemman kommenteissa siten, että he kokivat päivähoiton pitävän lasta vanhempana ja isompana kuin hän onkaan. Vanhempien mukaan päivähoidossa ei huomioida yhtä lasta niin paljon kuin kotona, ja esimerkiksi sylissä pito on vähäisempää hoidossa. Myös leikin määrän sopivuudesta lapsen ikätasoon nähden oli ilmennyt ristiriitaisia mielipiteitä. Vanhemmat kokivat, että päivähoidossa ei jousteta yksittäisen lapsen tarpeiden mukaan, ja että lapselta vaaditaan enemmän rohkeutta, omatoimisuutta ja itsehillintää. Aikuisiin tai omiin sisaruksiin tukeutumista ei vanhempien mukaan pidetty päivähoidossa hyvänä asiana. Myös lapsen luonteenpiirteet tulivat esiin: ”Päiväkodissa oltiin huolestuneita luonteenpiirteistä, jotka me vanhemmat koimme rikkaudeksi” (äiti, 32 v.). *Uusien taitojen opetteluun ja kehitykseen* liittyvää odotusten ristiriitaisuutta (5.4 %, n = 5) ilmeni koskien muun muassa tuttipullon, tutin ja vaipan poisjättämistä.

4 POHDINTA

Tutkimuksessa tarkasteltiin vanhempien näkemyksiä ja kokemuksia päivähoidosta sekä vanhempien ja päivähoidon välisestä yhteistyöstä tyytyväisyyden ja siihen yhteydessä olevien tekijöiden näkökulmasta. Kaiken kaikkiaan vanhemmat, sekä isät että äidit, olivat varsin tyytyväisiä lapsensa päivähoitoon sekä yhteistyöhön. Tämä kuvastui vanhempien vastauksista kokonaisuudessaan sekä muodostetuista alaskaaloista, jotka koskivat yhteistyön luottamuksellisuutta ja avoimuutta, päiväkodin työntekijöiden sitoutumista lapsen kasvatukseen sekä vanhemmuuden tukemista. Näistä alaskaaloista eniten kiitosta sai yhteistyön luottamuksellisuus ja avoimuus, mutta myös työntekijöiden sitoutumista arvioitiin melko myönteisesti. Vanhemmuuden tukemista vanhemmat arvioivat vähemmän positiivisemmin.

Tarkastelluista vanhempien taustatekijöistä perhemuoto, äideillä vanhemman ikä, sekä isillä työssä koetut aikapaineet ja viikkotyötuntimäärä olivat yhteydessä tyytyväisyyteen. Vanhempien elämäntilanteeseen liittyen kokemukset lastenkasvatuksen haasteellisuudesta sekä työn ja perheen yhteensovittamisen onnistumisesta olivat myös yhteydessä vanhempien arvioihin päivähoidosta ja yhteistyöstä. Vanhemmat painottivat muun muassa tiedonkulun, päivittäisten keskustelujen sekä luottamuksen ja avoimuuden merkitystä yhteistyössä. Sen sijaan yhteistyössä oli ilmennyt huolia liittyen lasten kasvatukseen ja huolenpitoon päivähoidossa, yhteistyön käytänteisiin sekä henkilökunnan toimintaan.

4.1 Päivähoidon ja vanhempien yhteistyö toimivaa

Tutkimukseen osallistuneet vanhemmat arvioivat lapsensa päivähoitoa, sen henkilökuntaa sekä yhteistyötä varsin myönteisesti, mikä on tullut ilmi myös muissa tutkimuksissa (Summers ym., 2005; Zellman & Perlman, 2006; Foot ym., 2000). Vanhemmat kiittelivät erityisesti jokapäiväisiä keskusteluja henkilökunnan kanssa, tiedonkulkua, vuorovaikutuksen avoimuutta ja luottamusta. Henkilökuntaa luonnehdittiin mukavaksi ja tuttavalliseksi, ja työntekijöiden toiminta lapsen kehityksen tukemiseksi sai myös kiitosta. Nämä samat seikat (ts. niiden puuttuminen) ilmenivät osittain yhteistyöhön liittyvien huolienkin kohdalla. Voikin olla, että

vanhemmat pitävät näitä asioita erityisen tärkeinä yhteistyön onnistumisen tai ongelmallisuuden määrittäjinä (ks. Seppälä, 2000). Kehittämisen arvoisina asioina vanhemmat mainitsivat vuorovaikutukseen ja tiedotukseen liittyvien seikkojen lisäksi päivähoiton työntekijöiden suhtautumisen esimerkiksi lapsen yksilöllisiin tarpeisiin.

Päivähoitohenkilökunnan ja vanhempien välisen vuorovaikutuksen on havaittu olevan yhteydessä tyytyväisyyteen aiemmissakin tutkimuksissa, ja lisäksi lapsen turvallisuuden sekä riittävän huolenpidon ja hoivan saamisen hoitopaikassa on todettu olevan vanhemmille erityisen tärkeää (Foot ym., 2000). Myös tässä tutkimuksessa vanhemmat pitivät merkityksellisenä sitä, että he saattoivat jättää lapsensa luottavaisin mielin päivähoitoon. Henkilökunta koettiin helpommin lähestyttävänä, jos työntekijät olivat perheelle tuttuja jo ennestään ja sekä lapsi että vanhemmat pitivät heistä (ks. Robson, 2006).

Suurin osa tutkimukseen osallistuneista vanhemmista koki, että lapselta odotetaan esimerkiksi samanlaisia käytöstapoja niin päivähoitossa kuin kotonakin. Kuitenkin vanhemmat toivat esiin myös tilanteita, joissa odotukset olivat olleet erilaisia. Usein näissä tilanteissa lapselle luodut odotukset olivat päivähoitossa tiukempia kuin kotona. Vanhemmat mainitsivat muun muassa ruokailutilanteisiin liittyviä asioita: päivähoitossa lapsen tulee toimia ripeästi ja tarkempien ruokailutapojen mukaan, kun taas kotona voi halutessaan jättää ruokaa lautaselle ja toimia hieman vapaammin. Myös päivähoiton toimintaperiaatteet päiväunia koskien nousivat kommentteissa esiin.

Yhteistyön luomat odotukset vanhempien omalle toiminnalle tuntuivat vanhemmista melko sopivilta ja kohtuullisilta, ja he pitivätkin niitä luonnollisena osana vanhemmuuttaan. Myös Reunan (1999) ja Seppälän (2000) tutkimuksissa erityisesti vanhemmat painottivat, että erimielisyyksiä kodin ja päivähoiton välillä ei juurikaan ole, ja korostivat ensisijaisen lastenkasvatusvastuun olevan heillä vanhemmilla. Vanhemmat olivat kuvanneet yhteistyötä ammattikasvattajien kanssa vanhemmuuteen kuuluvaksi luonnolliseksi osaksi tai velvoitteeksi myös Alasuutarin (2003) tutkimuksessa.

Tarkasteltaessa isien ja äitien välisiä eroavaisuuksia ilmeni, että isät olivat hieman tyytymättömämpiä lapselleen päivähoitossa asetettuihin rajoihin kuin äidit. Lisäksi isät kokivat saavansa vähemmän arvostusta vanhempana ja tasavertaisena keskustelukumppanina. Äidit taas arvioivat päivähoiton antamaa tukea vanhempien keskinäiseen verkostoitumiseen kielteisemmin, mutta kokivat lapselle luotujen odotusten olevan kodin ja päivähoiton välillä

yhdennäköisempiä kuin isien arvioiden mukaan. Äidit myös kokivat työ- ja hoitoaikojen sopivan paremmin yhteen kuin isät. Faganin (1994b) mukaan äidit osallistuvat ja ovat yhteydessä päivähoitoon merkittävästi enemmän kuin isät. Tämä johtunee luultavasti sukupuolten välisestä perinteisestä työnjaosta, jossa äideillä on ollut ensisijainen rooli lastensa kasvatuksessa ja siten myös yhteydenpidossa päivähoiton kanssa. Tämä saattaa osaltaan selittää esimerkiksi isien kielteisempiä arvioita vanhempien arvostamisesta tai tasavertaisena keskustelukumppanina kohtelemisesta päivähoiton osalta. Äideille taas saattaa olla tärkeämpää kanssakäyminen myös muiden vanhempien kanssa.

Tämän tutkimuksen perusteella voisi todeta, että kasvatuskumppanuuteen perustuva toiminta-ajatus toteutuu päivähoiton ja vanhempien välisessä yhteistyössä melko hyvin. Vanhempien omien kokemusten mukaan tasavertaisuus, molemminpuolinen kunnioitus, tiedon jakaminen sekä luottamuksellinen ja avoin vuorovaikutus puolin ja toisin ovat läsnä osapuolten välisessä kanssakäymisessä. Vanhemmat kokivat tulevansa kuulluiksi, ja olivat valmiita sitoutumaan yhteisiin sopimuksiin sekä toimimaan yhdessä päivähoiton kanssa lapsensa parhaaksi. Vanhemmat ilmaisivat kuitenkin myös toiveitaan siitä, että päivähoiton työntekijät panostaisivat vielä enemmän esimerkiksi avoimuuteen vuorovaikutuksessa ja tiedonkulkuun sekä vanhempien verkostoitumisen tukemiseen. Myös Tiilikan (2005) tutkimuksessa tuli esiin vanhempien toive siitä, että yhteisiin keskusteluihin päivähoiton kanssa sekä vanhempien vertaisryhmiin panostettaisiin enemmän.

4.2 Yhteistyön toteutumisen yhteydet työhön ja vanhemmuuteen

Aiempien tutkimusten mukaan korkeasti koulutetut, avioliitossa elävät vanhemmat ovat enemmän osallisina ('involved') lastensa kouluissa, ja oletettavasti myös jo ennen lapsen kouluikää päivähoitossa, kuin muut vanhemmat (Zellman & Perlman, 2006). Vanhemman koulutus, siviilisääty sekä ikä ovat ilmenneet vanhempien mielipiteitä säätelevinä tekijöinä myös muissa tutkimuksissa (Summers, ym., 2006; Seppälä, 2000). Tässä tutkimuksessa koulutus ei selittänyt tyytyväisyydessä ilmeneviä vaihteluita, mutta perhemuoto oli siihen jossakin määrin yhteydessä. Uusperheiden isät olivat tyytymättömämpiä yhteistyöhön vanhemmuuden tukemisen näkökulmasta kuin muut isät, kun taas yksinhuoltajaäidit olivat muihin äiteihin verrattuna hieman tyytymättömämpiä yhteistyöhön koskien työntekijöiden

sitoutumista lapsen kasvatukseen. Tässä tutkimuksessa käytetyssä aineistossa ei ollut lainkaan yksinhuoltajaisia, joten tämän tutkimuksen perusteella ei voida sanoa, olisiko heidänkin kohdallaan löytynyt samanlainen yhteys kuin yksinhuoltajaäideillä. Muista taustatekijöistä vanhemman ikä oli äideillä yhteydessä tyytyväisyyteen koskien päiväkodin työntekijöiden sitoutumista lapsen kasvatukseen siten, että tyytyväisyys tähän osa-alueeseen kasvoi iän mukana. Sen sijaan Summersin ym. (2005) mukaan iältään vanhemmat vastaajat olivat heidän tutkimuksessaan osoittaneet enemmän tyytymättömyyttä kuin nuoremmat.

Isien kohdalla löytyi yhteyksiä tyytyväisyyteen työssä koettujen aikapaineiden ja viikkotyötuntimäärän kohdalla. Aikapaineiden lisääntyessä isät näyttivät kokevan enemmän tyytymättömyyttä päiväkodin työntekijöiden sitoutumiseen. Lisäksi viikkotyötuntimäärä oli heillä yhteydessä sekä tyytyväisyyssummamuuttujaan että alaskaaloihin koskien yhteistyön luottamuksellisuutta ja avoimuutta sekä päiväkodin työntekijöiden sitoutumista. Mitä enemmän isillä kertyi työtunteja viikossa, sitä enemmän he kokivat tyytymättömyyttä. Myös Keyes (2002) on todennut työtuntimäärän ja työn asettamien vaatimusten vaikuttavan vanhempien ja päivähoidon henkilökunnan väliseen suhteeseen. On huomionarvoista, että tällaiset yhteydet löytyivät vain isien kohdalla. Pikkulapsiperheissä erityisesti isien päivittäiset työajat ovat pitkiä, eivätkä he välttämättä hyödynnä esimerkiksi mahdollisuutta jäädä isyys- tai vanhempainvapaalle (Kinnunen & Mauno, 2002), joten voisikin ajatella, että erityisesti isien kohdalla työelämän vaativuus heijastuu selkeämmin myös muihin elämänalueisiin (ks. Strazdins, ym., 2006; Strazdins, ym., 2004). Vaikka tässä tutkimuksessa isät kokivat onnistuvansa työn ja perheen yhteensovittamisessa hieman paremmin kuin äidit, arvioivat he kuitenkin työ- ja hoitoaikojen yhteensovivuutta kielteisemmin kuin äidit.

Vanhemman kokemukset lastenkasvatuksen haasteellisuudesta olivat myös yhteydessä tyytyväisyyteen. Kasvatuksen kokeminen haasteellisena näytti vähentävän tyytyväisyyttä, mutta toisaalta vanhemman ollessa tyytymätön päivähoitoon ja yhteistyöhön hän saattoi kokea lapsenkasvatuksen haasteellisempänä. Yhteyden suuntaa on siis tässä yhteydessä mahdotonta sanoa. Onnistuminen työn ja perheen yhteensovittamisessa näytti lisäävän vanhemman tyytyväisyyttä päivähoitoon, mutta toisaalta myös tässä yhteyden suunta voi olla päinvastainen: vanhemman tyytyväisyys päivähoitoon saattaa lisätä onnistumisen kokemuksia työn ja perheen yhteensovittamisessa. Erityisesti äideillä yhteensovittamisen yhteydet tyytyväisyyden eri osa-alueisiin olivat varsin voimakkaita. Nämä yhteydet kertovat siitä, miten yhteistyö

päivähoidon kanssa ja tyytyväisyys siihen voivat osaltaan olla vaikuttamassa vanhempien muuhunkin arkeen ja sen toimivuuteen.

4.3 Kuvastaako vanhempien myönteisyys todellisuutta?

Kuten perhetutkimuksissa yleensäkin (ks. esim. Malinen ym., 2005), myös tässä tutkimuksessa aineisto oli jonkin verran valikoitunutta erityisesti koulutuksen suhteen. Vertailtaessa tutkimukseen osallistuneita perheitä siitä kieltäytyneisiin perheisiin tuli ilmi eroavaisuuksia juuri koulutuksessa sekä lasten lukumäärässä. Näiden eroavaisuuksien lisäksi on huomioitava se, että tutkimuksesta kieltäytyneiden joukossa olisi voinut olla sellaisia vanhempia, jotka olisivat arvioineet lastensa päivähoitoa sekä yhteistyötä päivähoiton henkilökunnan kanssa eri tavalla kuin osallistuneet vanhemmat. Täten saadut tulokset olisivat saattaneet olla vastaajista riippuen hyvinkin erilaisia.

Zellman ja Perlman (2006) ovat todenneet, että tutkittaessa esimerkiksi päivähoitoa ja yhteistyötä sekä vanhempien että päivähoiton työntekijöiden antamat vastaukset voivat olla vääristyneitä positiiviseen suuntaan (*positivity biases*). Zellmanin ja Perlmanin mukaan vanhemmilla ja työntekijöillä on kuitenkin eri syyt antaa todellisuutta positiivisempia vastauksia: työntekijät haluavat antaa itsestään ja omasta toiminnastaan mahdollisimman hyvän kuvan, kun taas vanhemmat saattavat kokea velvollisuudekseen arvioida työntekijöitä positiivisin termein. Vanhemmat saattavat jopa haluta luoda päivähoidosta ja sen henkilökunnasta mahdollisimman hyvän kuvan mielessään, todellisuudesta riippumatta. Nämä seikat pitävät mahdollisesti paikkansa jossakin määrin myös tässä tutkimuksessa. Vanhemmista saattaa tuntua ikävältä arvostella työntekijöiden toimintaa jollekin kolmannelle taholle. Lisäksi sosiaalisesti suotavien vastausten antaminen voi tuntua helpolta ja turvalliselta vastaustavalta, minkä vuoksi vastaukset saattavat olla todellisuutta positiivisempia.

Tässä tutkimuksessa käytettiin sekä määrällistä että laadullista lähestymistapaa. Avoimet kysymykset antoivat vanhemmille mahdollisuuden kertoa omin sanoin kokemuksiaan ja näkemyksiään, minkä ansiosta yhteistyöstä saatiin monipuolisempi ja todellisempi kuva. Vanhemmat saattoivat tuoda avoimiin kysymyksiin vastatessaan esille jotakin sellaista, mitä pelkkien määrällisten kysymysten avulla ei välttämättä olisi tullut ilmi, tai mikä jopa poikkesi määrällisistä arvioista. Laadullisen osan analysoinnissa tulosten luotettavuutta olisi osaltaan

lisännyt se, jos aineiston analysoinnissa olisi ollut mukana useita henkilöitä, jolloin heidän tulkintojaan ja analysointitapojaan olisi voitu verrata keskenään. Tässä tutkimuksessa aineiston analysointi toteutui ainoastaan pro gradu –työn tekijän toimesta, mikä on vaikuttanut esimerkiksi käytettyyn analysointitapaan ja tehtyihin tulkintoihin.

4.4 Johtopäätökset ja jatkotutkimusaiheet

Kehityopsykologisissa teorioissa on huomioitu päivähoidon ja yhteistyön merkitys toisaalta lapsen kehitykseen (Bronfenbrenner, 1981) ja toisaalta vanhemmuuteen (Belsky, 1984). Pikkulapsiperheitä ja tätä perhevaihetta tutkittaessa on melkein mahdotonta sivuuttaa päivähoitoa ja sen merkitystä vanhemmille ja perheille. Tyytyväisyys päivähoitoon ja yhteistyöhön on vahvasti yhteydessä myös vanhempien muihin elämäntilanteisiin, kuten tässä tutkimuksessa esimerkiksi työn ja perheen yhteensovittamisen onnistumiseen ja kokemuksiin vanhemmuudesta. Tällaiset positiiviset yhteydet lisäävät entisestään yhteistyön ja kumppanuuden merkitystä pikkulapsiperheiden arjen tukijana ja voimavarana. Tulevissa tutkimuksissa voisikin tarkastella kumppanuuden yhteyksiä vanhemmuuteen ja työelämään vielä tarkemmin esimerkiksi pitkittäistutkimuksen pohjalta.

Kuten aiemmassa yhteydessä on todettu, vanhempien ja päivähoiton väliseen vuorovaikutussuhteeseen on viitattu eri aikoina erilaisilla käsitteillä. Tässä tutkimuksessa on käytetty termejä yhteistyö ja kasvatuskumppanuus, ja myös vanhemmille lähetetyssä kyselylomakkeessa käytettiin näitä käsitteitä. Kuitenkin tarkasteltaessa vanhempien vastauksia avoimiin kysymyksiin tuli jossakin määrin ilmi, miten vanhempien näkemykset näiden käsitteiden sisällöstä saattoivat erota toisistaan. Varsinkin käsite kasvatuskumppanuus saattoi joissakin vanhemmissa herättää ihmetystä ja tuoda jopa ensimmäisenä mieleen kumppanuuden oman puolison kanssa. Olisikin mielenkiintoista selvittää tarkemmin, miten vanhemmat määrittelevät ja ymmärtävät nämä käsitteet. Lisäksi tutkimuksessa käytettyä alaskaalajaottelua ja sen toimivuutta voisi tarkastella muissakin aiheita käsittelevissä tutkimuksissa.

Vanhemmat toivat tässäkin tutkimuksessa esiin vanhempien keskinäisen verkostoitumisen merkittävyyden, johon he toivoivat enemmän panostusta ja mahdollisuuksia. Tämän aiheen tarkempi selvittely olisi merkityksellinen eritoten päivähoidolle, koska se toisi arvokasta tietoa työntekijöille siitä, miten he voisivat osaltaan edistää näiden seikkojen toteutumista. Millä

tavoilla työntekijät voisivat tukea vanhempien verkostoitumista käytännössä? Yhteiset tilaisuudet, erilaiset vapaamuotoiset ryhmätapaamiset ja mahdollisuus yhteydenpitoon esimerkiksi sähköpostin avulla voisivat olla vanhemmille tärkeitä keinoja tulla tutuiksi myös muiden vanhempien kanssa.

Tutkimuksessa käytetyn aineiston pohjalta ei ollut mahdollista tarkastella yksinhuoltajaisien näkemyksiä päivähoidosta verrattuna muihin isiin. Myös yksinhuoltajaäitejä oli aineistossa niin vähän, että eri perhemuotojen perusteellinen vertailu ei ollut mahdollista. Tämän tutkimuksen pohjalta kuitenkin ilmeni, että perhemuodolla on jonkinlaisia yhteyksiä tyytyväisyyteen ja sen eri osa-alueisiin. Tämän yhteyden tarkempi tarkastelu voisi siis olla paikallaan. Nykypäivänä lapsiperheiden sisältä löytyy monenlaisia perherakenteita, jotka tulisi huomioida myös päivähoidon taholta niin, että jokaisen perheen yksilölliset tarpeet voitaisiin ottaa mahdollisimman hyvin huomioon. Analysoitaessa vanhempien vastauksia avoimiin kysymyksiin ilmeni isiltä saatujen vastausten suhteellinen vähäisyys verrattuna äitien vastauksiin. Myös isien ja äitien välillä ilmenneet eroavaisuudet herättivät ajatuksen, että isien käsityksiä aiheesta ja isien kohtaamista päivähoidossa tulisi tarkastella enemmänkin. Kokevatko he oman roolinsa kumppanuuden osapuolena erilaisena kuin äidit?

5 LÄHTEET

- Adams, K. S. & Christenson, S. L. (2000). Trust and the family-school relationship: examination of parent-teacher differences in elementary and secondary grades. *Journal of School Psychology, 38* (5), 477-497.
- Alasuutari, M. (2003). *Kuka lasta kasvattaa? Vanhemmuuden ja yhteiskunnallisen kasvatuksen suhde vanhempien puheessa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Belsky, J. (1984). The determinants of parenting: A process model. *Child Development, 55* (1), 83-96.
- Blue-Banning, M., Summers, J. A., Frankland, H. C., Nelson, L. L., & Beegle, G. (2004). Dimensions of family and professional partnerships: Constructive guidelines for collaboration. *Exceptional Children, 70* (2), 167-184.
- Bronfenbrenner, U. (1981). *The ecology of human development. Experiments by nature and design*. 4. painos. Cambridge: Harvard University Press.
- Christenson, S. L. (2004). The family-school partnership: an opportunity to promote the learning competence of all students. *School Psychology Review, 33* (1), 83-104.
- Demo, D. H. & Cox, M. J. (2000). Families with young children: A review of research in the 1990s. *Journal of Marriage and the Family, 62*, 876-905.
- Fagan, J. (1994a). Factors related to depression among higher income mothers with young children in day care centers. *Early Child Development and Care, 99*, 79-92.
- Fagan, J. (1994b). Mother and father involvement in day care centers serving infants and young toddlers. *Early Child Development and Care, 103*, 95-101.

- Foot, H., Howe, C., Cheyne, B., Terras, M., & Rattray, C. (2000). Pre-school education: parents' preferences, knowledge and expectations. *International Journal of Early Years Education*, 8 (3), 189-204.
- Gerris, J. R. M., Houtmans, M. J. M., Kwaaitaal-Roosen, E. M. G., Schipper, J. C. Vermulst, A. A., & Janssens, J. M. A. M. (1998). *Parents, adolescents and young adults in Dutch families: A longitudinal study*. Nijmegen, the Netherlands: University of Nijmegen, Institute of Family Studies.
- Karila, K. (2005). Vanhempien ja päivähoiton henkilöstön keskustelut kasvatuskumppanuuden areenoina. *Kasvatus*, (4), 285-298.
- Karila, K. (2006). Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksessa Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A. R., & Rasku-Puttonen, H. (toim). *Kasvatusvuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino. 91-108.
- Keyes, C. R. (2002). A way of thinking about parent/teacher partnerships for teachers. *International Journal of Early Years Education*, 10 (3), 177-191.
- Kinnunen, U. & Mauno, S. (2002). Työ ja perhe-elämä vanhempien ja lasten näkökulmasta. Teoksessa Rönkä, A. & Kinnunen, U. (toim.). *Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen*. Jyväskylä: PS-Kustannus. 99-118.
- Kinnunen, U., Nätti, J., Happonen, M., Kalliolahti, M., Kelhämä, A., & Mauno, S. (2000). *Kokemuksia työstä ja perheestä laman jälkeisessä Suomessa*. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylän yliopiston perhetutkimusyksikön julkaisuja 12.
- Korhonen, M. (2006). Sukupolven merkitys vuorovaikutussuhteissa. Teoksessa Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A. R., & Rasku-Puttonen, H. (toim). *Kasvatusvuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino. 51-69.

- Liu, W. P., Yeung, A. S., & Farmer, S. (2001). What do parents want from day care services? Perspectives from Australia. *Early Childhood Research Quarterly*, 16 (3), 385-393.
- Malinen, K., Härmä, S., Sevón, E., & Kinnunen, U. (2005). *Miten meillä menee? Työssäkäyvien pienten lasten vanhempien kokemuksia perhe-elämästä ja työstä*. Jyväskylän yliopiston perhetutkimuskeskuksen julkaisuja 15. Jyväskylän yliopistopaino.
- Malinen, K., Sevón, E., & Kinnunen, U. (2006). Työssäkäyvien pienten lasten äitien ja isien kokemukset vanhemmuudesta. *Psykologia*, 41 (5), 345-360.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis. An expanded sourcebook. Second edition*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Nelson, F. & Garduque, L. (1991). The experience and perception of continuity between home and day care from the perspectives of child, mother, and caregiver. *Early Child Development and Care*, 68, 99-111.
- Owen, M. T., Ware, A. M., & Barfoot, B. (2000). Caregiver-mother partnership behavior and the quality of caregiver-child and mother-child interactions. *Early Childhood Research Quarterly*, 15 (3), 413-428.
- Rantala, A. (2002). *Perhekeskeisyys – puhetta vai todellisuutta? Työntekijöiden käsitykset yhteistyöstä erityistä tukea tarvitsevan lapsen perheen kanssa*. Jyväskylän yliopisto: Jyväskylä.
- Reuna, V. (1999). *Perhebarometri 1999. Vanhemmuutta toteuttamassa*. Väestötutkimuslaitos, katsauksia E7/1999. Väestöliitto, Helsinki.
- Robson, S. (2006). Parent perspectives on services and relationships in two English early years centres. *Early Child Development and Care*, 176 (5), 443-460.

- Salonen, E., Rönkä, A., Malinen, K., & Sevón, E. (2007). *"I don't have time to participate but I can tell you something about our life"*. Unpublished manuscript.
- Seppälä, N. (2000). *Perhebarometri 2000. Yhteisellä lapsen parhaaksi*. Väestötutkimuslaitos, katsauksia E9/2000. Väestöliitto, Helsinki.
- Shpancer, N. (1999). Caregiver-parent relations in daycare: Testing the buffer hypothesis. *Early Child Development and Care*, 156, 1-14.
- Strazdins, L., Clements, M. S., Korda, R. J., Broom, D. H., & D'Souza, R. M. (2006). Unsociable work? Nonstandard work schedules, family relationships, and children's well-being. *Journal of Marriage and Family*, 68, 394-410.
- Strazdins, L., Korda, R. J., Lim, L. L-Y., Broom, D. H., & D'Souza, R. M. (2004). Around-the-clock: parent work schedules and children's well-being in a 24-h economy. *Social Science & Medicine*, 59, 1517-1527.
- Summers, J. A., Hoffman, L., Marquis, J., Turnbull, A., & Poston, D. (2005). Relationship between parent satisfaction regarding partnership with professionals and age of child. *Topics in Early Childhood Special Education*, 25 (1), 48-58.
- Tiilikka, A. (2005). *Äitien kasvatuskäsityksiä ja arviointeja hyvästä päiväkotikasvatuksesta*. Oulu: Oulun yliopisto.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2002). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Tutkinnon suorittaneita 2 756 000 vuonna 2005*. (2006). Tilastokeskus. Saatavilla www-muodossa: <URL: http://www.stat.fi/til/vkour/2005/vkour_2005_2006-12-05_tie_001.html>. Päivitetty 5.12.2006. (Luettu 6.11.2007). Alkuperäinen lähde: Koulutustilastot. Tilastokeskus.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. (2003). Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, oppaita 56.

Vuodenvaihteessa 1,4 miljoonaa perhettä. (2007). Tilastokeskus. Saatavilla www-muodossa:
<URL: http://www.stat.fi/til/perh/2006/perh_2006_2007-05-31_tie_001.html>.
Päivitetty 31.5.2007. (Luettu 6.11.2007). Alkuperäinen lähde: Perheet 2006, väestö- ja kuolemansyytilastot. Tilastokeskus.

Väestön koulutus rakenne kunnittain 2001. (2003). Koulutus 2003:2. Helsinki: Tilastokeskus.

Zellman, G. L. & Perlman, M. (2006). Parent involvement in child care settings: conceptual and measurement issues. *Early Child Development and Care*, 176 (5), 521-538.

LIITE 1. Vanhempien tyytyväisyyttä päivähoitoon ja yhteistyöhön koskevien väittämien faktorilataukset äitien (n = 179) aineiston pohjalta.

	Faktori 1	Faktori 2	Faktori 3
Pitävät minut hyvin ajan tasalla lapseni päiväkotipäivän tapahtumista/kulusta.	.327	.165	.144
Huolehtivat hyvin lapseni turvallisuudesta.	.427	.216	-.115
Kunnioittavat perheemme kasvatuservoja.	.519	.127	.220
Ovat ystävällisiä ja myönteisiä.	.611	.247	-.091
Pitävät kiinni yhdessä sovittujen sopimusten noudattamisesta.	.717	-.095	.042
Ottavat hyvin huomioon perheiden erilaisuudet.	.505	.202	-.015
Ovat vastaanottavaisia esittämilleni ehdotuksille.	.756	-.041	.154
Arvostavat minua vanhempana.	.950	.014	-.158
Kohtelevat minua tasavertaisena keskustelukumppanina.	.762	-.004	-.010
Ovat luottamukseni arvoisia.	.735	-.006	.081
^a Tukevat hienosti lapseni myönteistä minäkuvaa ja itsetuntoa.	.039	.350	.380
Asettavat sopivasti rajoja lapselleni.	.222	.411	.125
Osoittavat, että lapseni on heille tärkeä.	-.017	.902	-.125
Ottavat hyvin huomioon lapseni yksilölliset tarpeet.	.027	.829	.036
^b Ovat vahvasti sitoutuneita lapseni kasvatukseen.	.119	.519	.203
Ovat helposti lähestyttäviä, jos olen tyytymätön johonkin asiaan päiväkodissa lapsemme kasvatuksen suhteen.	.429	-.043	.463
Tukevat minua/meitä vanhempana olemisessa.	-.067	-.127	.983
Auttavat vanhempien keskinäistä verkostoitumista.	-.091	.269	.505

Huom. Faktoriansalysissa käytetyt asetukset: Promax, Principal axis factoring.

^a Kyseinen väittämä sisällytetty faktoriin 2, vaikka se latautui voimakkaimmin faktoriin 3. Näin faktorijako pysyi loogisempana, ja väittämän vahva latautuminen myös faktorille 2 mahdollisti sen siirron.

^b Kyseinen väittämä jätetty pois summamuuttujista johtuen vähäisestä vastaajamäärästä.

Faktori 1 = Yhteistyön luottamuksellisuus ja avoimuus

Faktori 2 = Päiväkodin työntekijöiden sitoutuminen lapsen kasvatukseen

Faktori 3 = Vanhemmuuden tukeminen

LIITE 2. Esimerkki laadullisen sisällönanalyysin vaiheista.

Millaisia pulmia tai huolenaiheita sinulla on ilmennyt yhteistyössä päivähoiton henkilökunnan kanssa?				
Vastaus	Yläkategoria	Alakategoria (koodi)	Kyseiseen alakategoriaan liittyvien vastausten määrä	
			Äidit	Isät
”Näemme joskus lapsemme tod. eri valossa.” (äiti, 32 v.)	Arjen ja yhteistyön käytänteet	Näkemyserot (NE)	III	-
”Hoitajia on liian vähän.” (äiti, 31 v.)	Henkilökunnan ominaisuudet ja toiminta	Henkilökunnan riittävyys (RI)	III	-
”Pieni huoli lapsen yksilöllisistä tarpeista, ei muuta.” (isä, 38 v.)	Lapsen kasvatus, hoiva ja huolenpito päiväkodissa	Lapsen yksilöllisyys/ erityistarpeet huomiotta (YH)	IIII IIII	I
”Lapsen päivästä ei kerrota mitään tai hyvin niukasti pyynnöistä huolimatta. Lapsia ei ajatella yksilöinä vaan laumana.” (äiti, 36 v.)	Arjen ja yhteistyön käytänteet	Jokapäiväinen keskustelu (JK)	IIII IIII I	IIII I
	Lapsen kasvatus, hoiva ja huolenpito päiväkodissa	Lapsen yksilöllisyys/ erityistarpeet huomiotta (YH)	IIII IIII	I
”Unirytmän säilyttäminen (päiväunten pituus).” (isä, 37 v.)	Lapsen kasvatus, hoiva ja huolenpito päiväkodissa	Päiväunet (PÄ)	I	II
”Pojan toiveita ei huomioida.” (äiti, 24 v.)	Lapsen kasvatus, hoiva ja huolenpito päiväkodissa	Lapsen huomiointi/ kuuntelu (LH)	IIII	-
”Henkilökunta on osin vaihtunut ryhmässä.” (isä, 32 v.)	Henkilökunnan ominaisuudet ja toiminta	Vaihtuvuus (VA)	II	III